

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

JAWNE

ASG WP wewn. 3782/83

~~Do użytku
szkoleniowego~~
Egz. nr .....

Ppłk dr Gustaw MAJ

**ORGANIZACJA I PROWADZENIE
BITWY SPOTKANIOWEJ W OPERACJI
ZACZEPNEJ ARMII**

Skrypt

~~47484~~ 47484

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

JAWNE

ASG WP wewn. 3782/83

~~Do użytku
sztabu generalnego~~

Egz. nr 1

Ppłk dr Gustaw MAJ

ORGANIZACJA I PROWADZENIE BITWY SPOTKANIOWEJ W OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII

Skrypt

~~47484~~ 47484

WARSZAWA

GRUDZIEN

1983

PRZEKLASYFIKOWANO WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

JAWNE

Protokół Nr 54305

ASG WP wewn. 3782/83

~~...~~
P. O. L. E. N. I.
Egz. Nr ... 1

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

Ppżk dr Gustaw HAJ

ORGANIZACJA I PROWADZENIE BITWY SPOTKANIOWEJ
W OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII

skrypt

	Strona
WSTĘP	3
I. WARUNKI ZAISTNIENIA BITWY SPOTKANIOWEJ W OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII	4
1. Wpływ charakteru współczesnych operacji zaczepnych armii na możliwość powstania bitwy spotkaniowej.....	4
2. Warunki powstania bitwy spotkaniowej w operacji zaczepnej armii	9
3. Dojście do bitwy spotkaniowej w zależności od sytuacji operacyjno-taktycznej powstałej w toku operacji zaczepnej armii.....	11
II. WŁAŚCIWOŚCI ORGANIZACJI BITWY SPOTKANIOWEJ W OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII.....	16
1. Ogólne cechy i właściwości bitwy spotkaniowej.....	16
2. Właściwości rozpoczęcia i zakończenia bitwy spotkaniowej	19
3. Organizacja walki o inicjatywę w bitwie spotkaniowej.	21
III. OGÓLNE ZASADY PROWADZENIA BITWY SPOTKANIOWEJ	25
1. Cel i zadania wojsk w bitwie spotkaniowej	25
2. Tworzenie ugrupowania operacyjnego wojsk armii do bitwy spotkaniowej	27
3. Organizacja manewru w bitwie spotkaniowej	29
4. Sposoby działania głównych zgrupowań wojsk własnych w bitwie spotkaniowej	32
5. Właściwości dowodzenia wojskami oraz specyfika pracy organów dowodzenia podczas organizacji i prowadzenia bitwy spotkaniowej w operacji zaczepnej armii.....	36
ZAKOŃCZENIE	43
BIBLIOGRAFIA	45
ZAŁĄCZNIKI :	
2 wklejki po str.....	46

W S T Ę P .

Bitwa spotkaniowa jest to całokształt uderzeń jądrowych, środków walki radioelektronicznej i wszystkich środków ogniowych, a także lotnictwa w połączeniu ze starciem zbrojnym sił głównych dwóch przeciwstawnych związków operacyjnych lub kilku ogólnowojskowych związków taktycznych, które równocześnie działaniami zaczepnymi dążą do osiągnięcia celów operacji i realizują zamiar wykonania zadań operacyjnych sięgających poza rubież ich bezpośredniego starcia.

Już wstępne badania wykazały, że prowadzenie bitew spotkaniowych we współczesnych warunkach jest niezwykle trudne i skomplikowane. Wymaga wyjątkowo wysokich umiejętności dowódczych i sztabowych oraz doskonałego wyszkolenia wojsk.

Równocześnie bitwy spotkaniowe będą w pewnej mierze stanowić o możliwości osiągnięcia celu operacji zaczepnej armii. Stąd też ich rola i znaczenie będą stale wzrastać. Pewnym potwierdzeniem tej tezy są sytuacje występujące w ćwiczeniach zwłaszcza typu "LATO" i "SOJUZ" prowadzone w naszych Siłach Zbrojnych i siłach zbrojnych państw stron Układu Warszawskiego.

Braki szerszych opracowań traktujących o bitwach spotkaniowych oraz zadania - postawione w tym względzie, w rozkazie Ministra Obrony Narodowej^{x/} stanowiły naturalną zachętę do podjęcia tego tematu.

Badania prowadzone w ramach opracowania rozprawy doktorskiej, jak również uzyskane doświadczenia i wnioski z wielu ćwiczeń pozwoliły zebrać szerszy materiał badawczy, który wykorzystano przy opracowaniu niniejszego skryptu.

Według założeń autora skrypt powinien spełniać rolę teoretycznego przewodnika oraz powinien stanowić inspirację do śledzenia rozwoju tej problematyki, do własnych przemyśleń, twórczych poszukiwań i refleksji.

---

x/h...Osiągnąć wyższą sprawność działania w głębi obrony nieprzyjaciela, zwłaszcza prowadzenia bojów i bitew spotkaniowych"...
Por. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia Sił Zbrojnych PRL w roku 1981, s. 22

I. WARUNKI ZAISTNIENIA BITWY SPOTKANIOWEJ W OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII

1. Wpływ charakteru współczesnych operacji zaczepnych armii na możliwość powstania bitew spotkaniowych

Rozpatrując, niezwykle złożone problemy prowadzenia współczesnych operacji zaczepnych należy je widzieć w powiązaniu z możliwościami zastosowania na polu walki/bitwy/ nowych mało lub w ogóle nie znanych na dzień dzisiejszy środków walki^{x/} oraz wywołania konfliktu zbrojnego na ZTDW przez zamoczenie, zarówno z użyciem, jak i bez użycia broni jądrowej.

Wojna na Bliskim Wschodzie w 1973r. oraz wojna w Libanie w 1982/83 r. prawdopodobnie były zapowiedzia przyszłego charakteru pola walki. Arabowie i Izraelczycy byli wyposażeni w nowoczesne uzbrojenie. Działania bojowe charakteryzowały się wielką zaciętością, do niedawa przewidywaną tylko z użyciem broni jądrowej. Użycie samolotów do wsparcia natarcia broni pancernej /sposób praktykowany od 1940r./ było w poważnym stopniu ograniczone z powodu zastosowania bezpośrednio na polu walki dużej liczby przeciwlotniczych pocisków rakietowych i dział konwencjonalnych. W starciach mas wozów bojowych w skali nie spotykanej od 30 lat - obie strony poniosły olbrzymie straty: prawie 50% stanów w ciągu niespełna dwóch tygodni.

Można zakładać, że niezależnie od charakteru wojny przyszłe pole bitwy odznaczać się będzie wielką ruchliwością wojsk operujących na ziemi i w przestrzeni powietrznej. Ogromny wpływ zaś na działanie na lądzie i w powietrzu wywrze sytuacja w eterze, uderzenia sił i środków walki radioelektronicznej. Wynika to z wszechstronnej mechanizacji wojsk lądowych, uzbrojonych w czołgi i wozy bojowe o wysokim poziomie sprawności, przystosowanych do szybkiego

---

x/Problem ten szeroko rozpatruje gen.bryg.prof.dr hab.Czesław DEGA "... W niedalekiej przyszłości, o czym sygnalizowali uczestnicy sesji rozbrojenkowej na forum ONZ zarysowują się możliwości zastosowania na polu walki /bitwy/ zupełnie nowej broni, opartej na środkach radiacyjnych, zdolnej do zwalczania samolotów i rakiet nawet o zasięgu strategicznym. Ponadto prawdopodobnie szerokie zastosowanie znajdą pociski i bomby neutronowe. W dalszej przyszłości może być użyta broń anihilacyjna, prawdopodobnie o tysiącokrotnie większych mocach rażenia od broni jądrowej".
-"Współczesne środki walki i ich wpływ na charakter działań bojowych". Myśl Wojskowa Nr 4. Warszawa 1982, s.15

działania na dużych głębokościach obrony nieprzyjaciela. W dyspozycji wojsk lądowych znajdują się również duże ilości śmigłowców lub innych aparatów latających. Stąd wniosek, że walki toczyć się będą także w wymiarze lądowo-powietrznym. O charakterze tych operacji można powiedzieć, że będą one wielokrotnie dynamiczniejsze niż operacje drugiej wojny światowej. A ich istota będzie dążenie wojsk do wykrywania i ciągłego niszczenia środków napadu jądrowego w celu zdobycia przewagi ogniowej i ogólnej nad przeciwnikiem, bezpośrednie wspieranie nacierających wojsk uderzeniami ogniowymi całego kompleksu środków rażenia, zdecydowane i nieprzerwane działanie wojsk pancernych i zmechanizowanych, z szerokim zastosowaniem desantów, niszczenie ugrupowań nieprzyjaciela i opanowanie rejonów i obiektów decydujących o trwałości jego obrony oraz zapewniających dalszy rozwój działań zaczepnych, szerokie zastosowanie uderzeń rozcinających zgrupowanie nieprzyjaciela, doprowadzających do rozbicia go w bitwach i bojach spotkaniowych, okrążenia i niszczenia częściami.

Przewidywać należy, że wojska armii, które przegrupowują się do rejonu wyjściowego mogą wchodzić do bitwy wprost z marszu na nieprzyjaciela, który rozwija natarcie. Będzie to typowa sytuacja, w której nastąpi załamanie natarcia nieprzyjaciela, natarciem wojsk własnych. W tych warunkach wojska mogą nawiązywać bitwy spotkaniowe. Sytuacja skomplikuje się szczególnie wówczas, gdy bitwa spotkaniowa rozpocznie się w okresie jeszcze dużej dynamiczności działań zaczepnych nieprzyjaciela, to znaczy w okresie, gdy nieprzyjaciel dysponuje odwodami i jest w stanie interweniować na dowolnym kierunku aktywnego działania wojsk armii.

W działaniach konwencjonalnych^{x/}, które przewiduje się w tzw. operacjach początkowego okresu wojny^{xx/} - cele operacji zależne są od sytuacji, w jakiej znajduje się armia

x/ Z obserwacji ćwiczeń NATO szczególnie serii wielkich corocznych manewrów pod kryptonimem "AUTUMN FORGE" /"JESIENNA KUZNIA"/ wynika że konwencjonalny okres działań został wydłużony do 10 dni/masowo w 14 dniu/ - na początku lat 70-tych broni jądrowej masowo używano w 2-3 dniu wojny. Przesunięcie prognozy użycia broni jądrowej, oznacza podniesienie rangi i krzepnięcie konwencjonalnych sił zbrojnych NATO, zwłaszcza w rezultacie zwiększenia możliwości ogniowych klasycznych środków rażenia i zastosowania nowoczesnych systemów rozpoznawczo-uderzeniowych. Problem ten trzeba oceniać nie tylko w czasie, ale i w przestrzeni. -"Informacja Zarządu II. Sztabu Generalnego WP" z dnia 2.03.1981r.

xx/ Operacja początkowego okresu wojny-operacje prowadzone po wybuchu wojny do osiągnięcia bliższego celu strategicznego. -"Słownik podstawowych terminów wojskowych" Warszawa 1977 r. 0-26

w chwili wybuchu wojny. Jeśli wojska armii znajdować się będą już w rejonach wyjściowych do działań lub kończyć przegrupowanie do tych rejonów, celem operacji zaczepnej będzie - w zależności od rozwoju sytuacji operacyjnej - rozbitcie w bitwie spotkaniowej głównych zgrupowań uderzeniowych nieprzyjaciela w strefie osłony, przełamanie jego obrony operacyjnej na zasadniczej i pośredniej rubieży obrony, maksymalne obezwładnienie wykrytych środków napadu jądrowego oraz opanowanie nakazanego obszaru i rubieży dogodnych do przejścia wojsk armii do kolejnych operacji.

Zastosowanie broni jądrowej pozwoli na gwałtowne wykonanie wyłoma w systemie obrony nieprzyjaciela. Po pierwszych zmasowanych uderzeniach siły zbrojne przeciwstawnych stron nie przestaną istnieć, ponieważ są one przygotowane do działania na atomowym polu walki. Dlatego należy sądzić, hipotetycznie zakładając, że wojna nuklearna może trwać długo. Rakietowa broń jądrowa może oddziaływać na siły i środki nieprzyjaciela na całą głębokość jego obrony lub ugrupowania bojowego.

Bronią jądrową i lotnictwem można niszczyć nie tylko siły główne nieprzyjaciela, lecz także jego odwody taktyczne i operacyjne. A więc obrona nieprzyjaciela może być przełamywana w bardzo krótkim czasie. Zastosowanie broni jądrowej, oraz wzrost manewrowości wojsk doprowadzą do zmniejszenia gęstości wojsk na 1km frontu, a samo pojęcie frontu, jak pisze płk prof. dr Kazimierz NOŻKO - we współczesnym brzmieniu, będzie coraz bardziej zanikać^{x/}.

Rezygnować się będzie z wyznaczania ZT pasów działania. W działaniach z użyciem broni masowego rażenia występować mogą ogromne straty. Walczące wojska znajdą się w terenie zniszczonym i zdeformowanym, objętym strefami pożarów i skażeń. Użycie broni jądrowej, z racji bardzo ujemnego oddziaływania na funkcjonowanie urządzeń radioelektronicznych, stwarzać będzie gwałtowne narastanie trudności w utrzymaniu łączności i dowodzeniu wojskami. Częściej bitwy toczyć się będą w rejonach odległych od siebie. Będzie to wynikiem głównie zastosowania broni jądrowej. Jej użycie spowoduje utworzenie wyłomów i luk w ugrupowaniu nieprzyjaciela, przez które z kolei będą przenikać wojska w głąb jego ugrupowania - lecz nie tylko, zdecyduje o tym również obecna taktyka i koncepcja prowadzenia

x/ Por. "Operacja zaczepna armii - podręcznik", Wydany ASG WP
Warszawa 1978, s. 225

operacji, w której oddziały wydzielone, desanty, a także operacyjne grupy manewrowe stanowiąc będą element każdej operacji zaczepnej. Należy sądzić, że zastosowanie takiej taktyki spowoduje "wymieszanie" się wojsk obu walczących stron. Będzie to stanowiło realną przesłankę do zawiązywania się bitew spotkaniowych^{x/}. W tych warunkach zaistnieje konieczność wyznaczania związkom taktycznym zadań bojowych na kilka dni działań, a zamiast pasów działania określać im tylko kierunek, natomiast zadania bojowe zastępować celem walki - jako końcowym rezultatem działania danego ZT.

Działanie wojsk we współczesnych operacjach zaczepnych charakteryzować się będzie przenoszeniem wysiłków z jednego kierunku na inny, opanowaniem ważnych z punktu widzenia operacyjno-strategicznego obszarów lub obiektów, rozbiciem przeciwnika, okrążeniem i niszczeniem go częściami. Rozwijaniem w szybkim tempie pościgu dla jak najszybszego i najgłębszego włamania się w ugrupowanie i terytorium nieprzyjaciela. W toku pościgu mogą występować bitwy i boje spotkaniowe.

Podczas rozwijania działań zaczepnych przez zgrupowanie uderzeniowe najczęściej będzie dochodziło do bitew spotkaniowych z przeciwuderzającym przeciwnikiem. Są to zjawiska typowe dla gwałtownie zmieniających się sytuacji operacyjno-taktycznych. Występowały one w czasie II wojny światowej wtedy, gdy obie strony dążyły na danym kierunku do osiągnięcia celów bitwy lub walki przez natarcie. Należy sądzić, że warunki w jakich dochodziło do bitew spotkaniowych w czasie II wojny światowej, szczególnie w jej końcowym okresie będą do pewnego stopnia zbliżone do warunków współczesnych, szczególnie w początkowym okresie ewentualnej przyszłej wojny - jej stadium konwencjonalnym. W tym miejscu godzi się wspomnieć, że począwszy od 1942r. bitwy spotkaniowe na froncie wschodnim były prawidłowością, częścią składową niemal każdej operacji. Stosowano je zarówno w czasie prowadzenia działań zaczepnych, jak i obronnych, a przede wszystkim w warunkach manewrowych form walki. Były one najczęściej prowadzone przez wojska pancerne i zmechanizowane, po przełamaniu obrony nieprzy-

^{x/} Powstaniu bitew spotkaniowych sprzyjać będzie także użycie sił zbrojnych NATO według lansowanej ostatnio przez gen Rogersa koncepcji "działań powietrzno-lądowych 2000", której istotą jest wykonanie "głębokiego uderzenia", zsynchronizowanego co do miejsca i czasu działania sił lądowych i powietrznych w celu rozczłonkowania i obездwładnienia podchodzących drugich rzutów i odwodów /głównie pancernych/ na głębokich podejściach.

jaciela, a ich przebieg decydował niejako o wyniku operacji.

Wyniki badań wielu ćwiczeń wskazują, że w operacjach zaczepnych, w których nieprzyjaciel zostanie silnie obezwładniony związki pancerno mogą być wykorzystywane przede wszystkim w pierwszym rzucie operacyjnym oraz jako ODM.

Ponadto dywizje będą wówczas nacierać na samodzielnych kierunkach. Pomiedzy dywizjami mogą powstawać luki dochodzące do kilkudziesięciu kilometrów. Świadczą o tym nagromadzone bogate doświadczenia z ćwiczebnego pola bitwy. Np. "Wojska 7A z marszu przełamwały obronę przeciwnika na pośredniej rubieży obrony opartej o Kanał Boczny ŁABY. Na prawym skrzydle odpierały przeciwnika, a na lewym rozwijały natarcie w kierunku zachodnim. Spowodowało to rozciągnięcie frontu związków taktycznych armii do 130 km oraz powstanie luki w środku ugrupowania x/.

Działanie na kierunkach umożliwia szybkie wdarcie się wojsk własnych w głąb obrony nieprzyjaciela, a następnie uderzenie na skrzydła i tyły. Powstanie wówczas sytuacja, że na jednym kierunku, na skutek silnego obezwładnienia nieprzyjaciela wojska w szybkim tempie włamią się w głąb obrony, na innym natomiast będą ją pokonywały z trudem, a jeszcze na innym przejdą do obrony. Na przykład w ćwiczeniu "WIOSNA-72" dwie dywizje pancerne pomyślnie nacierały w głąbi Półwyspu Jutlandzkiego, gdy tymczasem dwie dywizje zmechanizowane z trudem odpierały ataki nieprzyjaciela w rejonie HAMBURGA i LUBEKI. Odległość między zgrupowaniami pod koniec operacji sięgała 200 - 300 km. W ćwiczeniu szkieletowym w ASG WP w roku 1982, w początkowym okresie operacji zaczepnej odległość między dwoma zgrupowaniami armii wynosiła ok. 60 km, a w toku jej trwania odległość ta szybko i znacznie się zwiększała.

Odsonięte skrzydła i powstałe luki w ugrupowaniu bojowym umożliwiają wojskom obydwu stron wykonywanie niespodziewanych uderzeń z różnych kierunków. W sposób więc naturalny powstawać będą sprzyjające sytuacje operacyjno-taktyczne do zawiązywania się bitew spotkaniowych i to w sposób wyjątkowo gwałtowny, a niekiedy i nieoczekiwany.

Charakterystyczną cechą manewrowych form działań bojowych prowadzonych przez związki pancerne w okresie drugiej wojny światowej oraz w czasie powojennych konfliktów zbrojnych było prowadzenie działań nocnych^{xx/}.

x/ "Omówienie ćwiczenia LATO-82". Warszawa 1982, s.23

xx/ 1. Por. Radziejewskij, Tankowyj udar, Moskwa 1977r. s.170-175
2. Przykłady takiego działania zaprezentowano w ćwiczeniu "LATO-82" Przełamanie obrony nieprzyjaciela zaplanowano na 16.00 i 20.00, a dywizje otrzymały zadania na głębokość 20-25km - w działaniach nocnych.

Liczyć się więc należy, że do bitwy spotkaniowej może dojść również w warunkach nocnych. Badania wykazują, że najpóźniej do bitwy spotkaniowej będzie dochodziło o świcie, a więc wówczas, gdy wojska będą zmęczone, a system dowodzenia osłabiony. Będzie to sytuacja, którą wykorzysta nieprzyjaciół do przeciwdziałania tym wojskom, które w warunkach nocnych włączyły się w jego ugrupowanie. Bitwa spotkaniowa w tych warunkach będzie miała określoną specyfikę. Nierzadko - właśnie w warunkach nocnych będzie wynikała konieczność przeniesienia wyuzdku z jednego na drugi kierunek, wzmocnienia siły uderzeniowej tego lub innego sgrupowania - wszystko to wymagać będzie szerokiego i szybkiego manewru siłami i środkami. Będzie się toczył przede wszystkim ostra walka o czas, walka o przewagę zarówno w powietrzu, jak i na lądzie oraz w eterze. Walka o inicjatywę będzie szczególnie cechą działań manewrowych, w których dochodzić będzie do bitwy spotkaniowej.

Duża częstotliwość występowania bitew spotkaniowych w współczesnych operacjach zaczepnych, spowoduje, że bitwa spotkaniowa może stać się główną formą działań zaczepnych - będzie ona niejako typowym zjawiskiem każdej operacji.

2. Warunki powstania bitwy spotkaniowej w operacji zaczepnej armii

Bitwa spotkaniowa w operacjach wojny jądrowej będzie miała jakoby dwie fazy, dwa okresy: ogniowy /jądrowy/ - system uderzeń jądrowych wykonywanych środkami operacyjno-taktycznymi i bezpośrednio zetknięcie się związków taktycznych wojsk obu nacierających stron. Pierwszy okres - ogniowy, który w poprzednich wojnach nie był decydujący, obecnie będzie decydować o przebiegu bitwy, drugi okres będzie zakończeniem rozgromienia nieprzyjaciela.

Pogląd - o dwóch fazach bitwy spotkaniowej utrwalił się w teorii nauki wojennej. Obecnie w koncepcji prawie wszystkich przebadanych ćwiczeń dowódczo-sztabowych i z wojskami^{x/} znajduje swoje odbicie idea bitwy spotkaniowej, obejmująca dwie fazy.

Warunkiem zawiązania się bitwy spotkaniowej - jak wykazują

---

x/ Np: w ćwiczeniach "LATO-78", "Lato-82", "WIOSNA-80". Szerszy materiał dotyczący przeprowadzonych badań zamieszczono w rozprawie doktorskiej nt: "Warunki i sposoby prowadzenia, bojów spotkaniowych w operacji zaczepnej armii" Nr.bibl. 01491.

doświadczenia z minionych wojen, zawsze było dażenie stron do działań zaczepnych. Dażenie to, poparte było posiadaniem odpowiedniego potencjału bojowego i możliwością jego wykorzystania. A położenie stron charakteryzowało się względną równowagą. Jeśli tego rodzaju równowagi nie było to z reguły strony przeciwnę albo prowadziły natarcie na broniącego się nieprzyjaciela, albo broniły się same lub powstawała przerwa operacyjna w celu stworzenia nowych warunków. Natomiast równowaga sił - chociażby pozorna doprowadzała do podejmowania działań zaczepnych, doprowadzając zwykle do zawiązania się bitew spotkaniowych. Jeśli nawet strona w istocie słabsza pod względem ilościowym /wiedząc o przewadze nieprzyjaciela/ decydowała się świadomie na działania zaczepne, a w konsekwencji bitwę spotkaniową - to liczyła na inne sprzyjające czynniki, które rekompensowały jej ilościowe braki. Do tych czynników zalicza się: uprzedzenie nieprzyjaciela w manewrze pododdziałami sił głównych; szybkie, zamaskowane wysunięcie ich, we właściwym czasie, na dogodny kierunek; zastosowanie nowych, nieoczekiwanych przez nieprzyjaciela sposobów działań; szybkość rozwinięcia i wejścia do walki; zmasowanie ognia artylerii i czołgów na najmocniejsze elementy ugrupowania operacyjnego nieprzyjaciela; dezorganizacja jego systemu dowodzenia, wprowadzenie w błąd, odnośnie swego zamiaru działań, oraz mistrzowskie wykorzystanie nocy i złej widoczności dla wykonania niespodziewanych uderzeń na nieprzyjaciela.

Obustronne prowadzenie działań zaczepnych stanowi warunek konieczny, ale nie wystarczający i nie jedyny do zawiązania się bitwy spotkaniowej. Zachodzi więc potrzeba określenia kolejnych warunków do powstania bitwy spotkaniowej, we współczesnej operacji zaczepnej armii.

Tak więc kolejnym warunkiem, który sprzyja zawiązaniu się bitew spotkaniowych będzie przybliżona równowaga stron pod względem sytuacji operacyjno-taktycznej. W wojnie jądrowej - główna siła obok konwencjonalnych środków walki stanowi broń raketowo-jądrowa.

Jeśli jedna ze stron w aktualnej sytuacji operacyjno-taktycznej nie będzie mogła jej użyć z przyczyn techniczno-taktycznych, a działania będą przebiegały z obustronnym stosowaniem broni masowego rażenia - to nie będzie spełniony warunek równowagi stron pod względem sytuacji operacyjno-taktycznej, ponieważ strona obezwładniona bronią jądrową może zaniechać natarcia i wówczas nie dojdzie do bitwy spotkaniowej.

W wypadku rozpoczęcia bitwy spotkaniowej od obustronnych uderzeń jądrowych, należy sadzić, że nie będzie warunków sprzyjających dokonywaniu zmiany formy działań, przez którąkolwiek z zaangażowanych w bitwie spotkaniowej stron - właśnie z powodu gwałtownych działań i dużych strat, poniesionych równocześnie przez obydwie strony, spowodowanych bronią jądrową. Strony przeciwne z powodu dużych strat i niejasnej sytuacji bądź nie będą mogły dokonać zmiany formy działań lub z powodu toczących się nadal działań w jeszcze większym tempie zostaną gwałtownie rozbite i nie zdołają tego dokonać^{x/}.

Kolejnym warunkiem, którego spełnienie jest konieczne do powstania bitwy spotkaniowej jest dogodne położenie umożliwiające rozwój dynamicznych form działań bojowych wojskom lądowym. Jeżeli np. wojska znajdują się w rejonie skażeń promieniotwórczych o bardzo wysokim natężeniu, to ich działanie może się ograniczyć do wykonania nawzajem uderzeń raketowo-jądrowych, natomiast wykorzystanie rezultatów tych uderzeń mimo posiadania przez wojska lądowe wozów bojowych będzie utrudnione lub wręcz niemożliwe z powodu powstania zawałów, zatopień i innych zmian terenu towarzyszących naziemnym wybuchom jądrowym. W takich wypadkach warunkiem umożliwiającym wykorzystanie rezultatów uderzeń jądrowych i kontynuowaniem bitwy spotkaniowej będzie posiadanie silnego rzutu powietrznego i wojsk powietrzno-desantowych.

W dotychczasowych rozważaniach dokonaliśmy oceny warunków towarzyszących powstaniu bitew spotkaniowych. Warunki te nie będą jedynymi. Każda bitwa stwarza określone sytuacje operacyjno-taktyczne, którym również towarzyszą określone warunki sytuacyjne /taktyczno-operacyjne/ umożliwiające nawiązanie konkretnych /takich a nie innych/ rodzajów i form działań bojowych.

3. Dojście do bitwy spotkaniowej w zależności od sytuacji operacyjno-taktycznej powstałej w toku operacji zaczepnej armii

Główny element operacji zaczepnej armii stanowić będą zdecydowane działania wojsk armii mające charakter walk jako zorganizowanych

x/ Np: w ćwiczeniu pk. "LATO-78" w bitwie spotkaniowej 9A z 6KA/4/ w momencie zbliżenia się stron do rubieży starcia /9A wchodziła z drugiego rzutu frontu/ wykonano uderzenia jądrowe. Pierwszorzutowe ZT- 9A poniosły straty 8 DZ -23%, 6 DZ -35%. Opóźniło to starcie sił głównych wojsk lądowych. Jednak w dotychczasowym ugrupowaniu bojowym po odtworzeniu gotowości bojowej kontynuowały one bitwę spotkaniową. "Zbiór dokumentów. Ćwiczenie "LATO-78". Wyd. Szt. WOW -Oddział Operacyjny, czerwiec 1978r.

zbrojnych starć związków taktycznych i oddziałów na lądzie, w powietrzu i eterze, a na kierunkach nadmorskich - morzu. W toku operacji zaczepnej powstaną różnorodne sytuacje operacyjno-taktyczne, które sprzyjać będą zawiązywaniu się bitew spotkaniowych. Bitwa spotkaniowa w operacji zaczepnej armii może powstać:

- w początkowym okresie wojny, gdy nieprzyjaciel po rozbiciu części sił - wojsk osłonowych, rozwija natarcie, a wojska armii wchodzi do bitwy wprost z marszu /zał. nr 1/;
- w czasie odparcia przeciwuderzenia nieprzyjaciela sposobem zaczepnym w operacji zaczepnej armii, szczególnie w korzystnej sytuacji operacyjno-taktycznej i przy stosunkowej równowadze sił obydwu stron na danym kierunku /zał. nr 2/;
- w głębi operacyjnej obrony nieprzyjaciela, gdy wykona on uderzenie w celu deblokowania sił znajdujących się w okrążeniu lub przypartych do wybrzeża morskiego /zał. nr 3 /;
- w czasie pościgu przy napotkaniu odwodów operacyjnych nieprzyjaciela, zdążających do obsadzenia dogodnych rubieży lub wykonania innych zadań /zał. nr 4/.

W każdej z wymienionych sytuacji operacyjno-taktycznych będą istniały odmienne warunki powstania bitew spotkaniowych, charakteryzujące się niepowtarzalnością i oryginalnością tych sytuacji. Przeanalizujemy je kolejno.

Badania ćwiczeń i wnioski z konfliktów lokalnych wskazują, że związki taktyczne wykorzystując skutki uderzeń lotnictwa i ognia artylerii oraz aktywnie prowadzonej walki radioelektronicznej mogą otrzymać zadanie rozstrzygnięcia bitwy granicznej w formie bitwy spotkaniowej. Może również zaistnieć taka sytuacja, że wojska osłonowe nie powstrzymają uderzeń nieprzyjaciela, wówczas podchodzące z głębi związki taktyczne armii wprost z marszu zostaną wprowadzane do bitwy. Szybkie bowiem zmiany położenia zarówno wojsk nieprzyjaciela wprowadzanych do bitwy i nacierających w wysokim tempie, jak również własnych, maszerujących w rejon działań, stwarzają szczególnie sprzyjające warunki do powstania licznych bitew spotkaniowych.

Charakterystyczną cechą bitwy spotkaniowej prowadzonej w tych warunkach będzie dążenie obu stron do głębszego rozpoznania z wykorzystaniem wszystkich dostępnych sposobów i środków rozpoznania. Liczyć się również należy z występowaniem dużych trudności w dowodzeniu ze względu na oddziaływanie nieprzyjaciela na techniczne środki łączności.

Potwierdzają tę tezę konflikty lokalne, zwłaszcza na Bliskim Wschodzie. Sytuację dodatkowo komplikuje wzmożony ruch ludności cywilnej z terenów przygranicznych, a także intensywniejsze niż zwykle oddziaływanie lotnictwa i śmigłowców bojowych.

Z dotychczasowych rozważań można wysunąć wniosek, że korzystniejsze warunki nawiązania i rozegrania bitwy spotkaniowej w przyjętej w tym wariantcie sytuacji operacyjno-taktycznej będzie miała ta strona, która zdoła szybciej i sprawniej rozwinąć swoje wojska i przejąć częściową inicjatywę bojową. Sytuacja, kiedy nieprzyjaciel po rozbięciu części sił osłonowych rozwija natarcie, a wojska armii wchodzi do bitwy wprost z marszu należy niewątpliwie do najtrudniejszych wariantów powstania bitwy spotkaniowej.

Kolejna sytuacja operacyjno-taktyczna powstała w operacji zaczepnej armii, w której zaistnieją warunki do zawiązania się bitwy spotkaniowej jest odpieranie przeciwuderzenia wojsk nieprzyjaciela.^{x/} Przeciwuderzenie w pasie natarcia armii może wykonywać nieprzyjaciel siłami jednej, dwóch dywizji, niekiedy zaś siłami korpusu armijnego włącznie. W zależności od siły wojsk uczestniczących w przeciwuderzeniu do jego odparcia będzie zwykle zaangażowana część sił armii, które zostaną rozwinięte przed rozpoczęciem bitwy spotkaniowej. Stworzy to korzystną sytuację dla nacierających wojsk armii, gdyż nie wymaga czasu na rozwinięcie sił i środków celem przyjęcia odpowiedniego ugrupowania.

Może również zaistnieć taka sytuacja, w której boje spotkaniowe powstałe w wyniku przeciwuderzenia nieprzyjaciela - prowadzone przez poszczególne dywizje na oddzielnych kierunkach, mogą przerodzić się w bitwę spotkaniową. Dywizje uczestniczące w bitwie spotkaniowej muszą jednak stanowić siły główne armii.

Kolejną sytuacją operacyjno-taktyczną w toku operacji zaczepnej armii, w której powstaną warunki sprzyjające zawiązaniu się bitwy spotkaniowej będzie działanie nieprzyjaciela w celu doblokowania okrążonych lub przypartych do wybrzeża morskiego wojsk.

x/ Taki wariant powstawania bitew spotkaniowych występował w większości zbadanych ćwiczeń.

Np: "LATO-78" 9A odpiera przeciwuderzenie 6KA/A/-części.

"LATO-78" 22A/WR/ odpiera przeciwuderzenie 6KA/A/ - części

"WIOSNA-80" 7A odpiera przeciwuderzenie 4KA/A/.

"LATO-82" 7A odpiera przeciwuderzenie 42KA/NZ/, a następnie IKA/A/.

"KLON-82" 6DZ z pz/AR/ odpiera kontratak 7 DPanc /NZ/.

Nieprzyjaciel, chcąc uwolnić wojska własne z okrążenia wykona uderzenie na zbliżnych kierunkach z wojskami będącymi w okrążeniu. W wyniku tych działań powstaną warunki umożliwiające zawiązanie się bitwy spotkaniowej, szczególnie przy spotkaniu się deblokujących wojsk nieprzyjaciela z nacierającymi wojskami armii - działającymi na zewnętrznym pierścieniu okrążenia.

Natarcie sił lądowych nieprzyjaciela wspierane będzie ogniem wykonywanym przez naziemne środki ogniowe i lotnictwo, a na nadmorskich kierunkach przez siły morskie.

W działaniach z użyciem broni masowego rażenia nieprzyjaciel może wykorzystać broń jądrową - szczególnie w pierwszej fazie bitwy spotkaniowej do "wyrabiania korytarza" w ugrupowaniu naszych wojsk, celem umożliwienia wyjścia z okrążenia wojskom nieprzyjaciela.

Dywizje prowadząc natarcie w ramach operacji zaczepnej armii - zazwyczaj po przełamaniu taktycznej strefy obrony nieprzyjaciela lub z chwilą odejścia^{x/} jego wojsk na kolejne rubieże obrony będą przechodziły do pościgu.

W trakcie pościgu powstaną sprzyjające warunki do zawiązania się bitwy spotkaniowej. Będzie to miało miejsce zarówno w początkowej fazie pościgu, gdy nieprzyjaciel aktywnymi działaniami swoich odwodów utrudniał będzie wyjście naszych wojsk na kierunki pościgu, jak również w głębi obrony przy spotkaniu się wojsk wykonujących pościg z odwodami nieprzyjaciela zmierzającymi do obsadzenia dogodnych rubieży obrony.

Generalnie rzecz biorąc, korzystniejsze warunki prowadzenia bitwy spotkaniowej powstałej w czasie pościgu posiada nacierający. Ma on ogólną przewagę w siłach i środkach, posiada panowanie w powietrzu i inicjatywę operacyjną.

Czynnikiem korzystnym dla nieprzyjaciela będzie możliwość współdziałania wojsk ściganych z odwodami, które mają im umożliwić wycofanie. Stwarza to trudne warunki ścigającemu polegające na konieczności prowadzenia bitwy z dwoma zgrupowaniami.

---

x/ 1. "Odejście" - wymuszony rodzaj działań bojowych związany z opuszczeniem zajmowanych rejonów /rubieży, pozycji/. Odejście wykonuje się w celu wyprowadzenia wojsk spod uderzeń przeważających sił nieprzyjaciela, zajęcia bardziej dogodnego położenia do przyszłych aktywnych działań, zyskania na czasie dla ześrodkowania sił na danym kierunku, skrócenia linii frontu itp. Wykonuje się wyłącznie na rozkaz wyższego przełożonego - "Słownik podstawowych terminów wojskowych". Wydanie MON 1977r. -14.

2. Nowy regulamin Armii Radzieckiej /"Bojowej ustaw suchoputnych wojsk" Moskwa 1983r. s.26 /zalicza odejście/"odchod"/ jako rodzaj manewru.

Przedstawione warunki powstania bitew spotkaniowych w zależności od sytuacji operacyjno-taktycznej nie wyczerpują możliwości nawiązania bitew spotkaniowych na współczesnym polu walki. Bitwy spotkaniowe mogą powstawać także w zupełnie innych sytuacjach, które obecnie trudno przewidzieć. Właściwie każdy manewr na współczesnym polu walki stwarza możliwości zaskakującego spotkania przeciwnika. Należy się liczyć, że nieprzyjaciel nie zawsze będzie się pojawiał od czoła, często atakował będzie tyły i skrzydła naszych wojsk. Dlatego też, oddziały i związki taktyczne zmuszone będą rozwijać swoje siły w kierunku jednego ze skrzydeł.

Chociaż bitwy spotkaniowe posiadają swoje właściwości, zawsze aktualne i niezależne od sposobu nawiązania, to warunki w jakich do nich dochodzi, ze względu na swoją różnorodność mogą wpłynąć na powstanie istotnych różnic w ich organizacji i przebiegu. Wraz ze zmianą warunków nawiązania bitew spotkaniowych, będzie się zmieniał ich charakter, właściwości i sposoby organizacji. Kiedyś bitwy spotkaniowe prowadzono tylko w dzień, a już w II wojnie światowej nie zależały one od pory dnia, roku i warunków terenowych. Wystarczy wspomnieć, że oddziały 3 armii pancernej gwardii prowadziły bitwę spotkaniową pod Proskurowem w warunkach wiosennych roztopów, zaś oddziały 4 armii pancernej - nocą pod Kielcami i na Odrze.

II. WŁAŚCIWOŚCI ORGANIZACJI BITWY SPOTKANIOWEJ W OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII

1. Ogólne cechy i właściwości bitwy spotkaniowej

W przyszłej bowiem ewentualnej wojnie, prowadzonej w warunkach groźby użycia broni jądrowej, bitwa spotkaniowa będzie miała jeszcze bardziej złożony charakter niż w minionych wojnach. Pewne przewartościowanie i wzbogacenie rozwiązań organizacyjnych i taktyczno-operacyjnych współczesnych bitew spotkaniowych nastąpi w wyniku: braku ciągłego frontu; większych niż dotychczas luk między poszczególnymi oddziałami i związkami taktycznymi, ogromnej ruchliwości wojsk, przeniesienia działań w wymiar powietrzny, sześćo-dziesięciokrotnemu wzrostowi głębokości i szerokości ugrupowań wojsk, oraz uzbrojenia wojsk w nowoczesne środki walki i technikę bojową.

Powstanie powyższych właściwości spowodowane zostało:

1/ Możliwością zastosowania na współczesnym polu walki broni jądrowej i innych nowoczesnych środków walki i dowodzenia. /Np. szybko-działającej łączności dowodzenia/.

2/ Wyposażenie wojsk w środki o wysokim stopniu manewrowości /samoloty, śmigłowce, BWP, czołgi, środki pływające/, umożliwiające szybki przerzut wojsk z jednego kierunku na drugi lub z głębi kraju w rejon bitwy oraz wzrost możliwości rozpoznania.

3/ Rozwój środków i wzrost znaczenia walki radioelektronicznej.

4/ Możliwości stosowania w szerokiej skali desantów powietrznych i śmigłowcowych.

5/ Rozwój środków i sposobów maskowania działań na szczeblach taktyczno-operacyjnych.

W przeszłości w bitwach spotkaniowych ogień jedynie zabezpieczał działania wojsk, dziś uderzenia broni jądrowej mogą stanowić o wykonaniu zadania. Stało się to zupełnie nową zasadą sztuki operacyjnej, że na współczesnym etapie jej rozwoju głównym środkiem rażenia nieprzyjaciela podczas prowadzenia operacji jest broń raketowo-jądrowa. Rola związków taktycznych i oddziałów ogólnowojskowych polega na umiejętnym i maksymalnym wykorzystaniu skutków uderzeń jądrowych i ostatecznym rozgromieniu nieprzyjaciela. W bitwie spotkaniowej uderzenia jądrowe mogą być wykonywane na wojska będące w bezpośredniej styczności lub na wojska podchodzące do rejonu działań bojowych z głębi.

Wobec tego głębokość bitwy spotkaniowej określona będzie zasięgiem środków przenoszenia broni jądrowej. Może więc objąć całą głębokość pierwszego rzutu ugrupowania operacyjnego armii. Natychmiast po obezwładnieniu nieprzyjaciela bronią jądrową przejdą do działań pozostałe siły. Ważne miejsce w obezwładnieniu nieprzyjaciela w bitwie spotkaniowej zajmują siły i środki WRE. Ich głównym zadaniem będzie paraliżowanie i obezwładnianie systemów dowodzenia i naprowadzania, głównie nowoczesnych zestawów rozpoznawczo-uderzeniowych nieprzyjaciela. Jednoczesne uderzenie możliwie największą ilością sił i środków zarówno powietrznych, jak i lądowych oraz w eterze sprawi, że bitwa spotkaniowa nie będzie następowała - rozwijała się stopniowo na małym obszarze, lecz opanuje całą głębokość ugrupowania związków taktycznych i rozwinie się na szerokim froncie. Ponadto rozwój działań bojowych na szerokim froncie i dużej głębokości wymaga użycia wojsk powietrznodesantowych i wojsk przystosowanych do przerzutów drogą powietrzną, oraz operacyjnych grup manewrowych, które znajdą szerokie zastosowanie w operacji zaczepnej armii.

Duża szerokość pasów działania w bitwie spotkaniowej, dążenie do maksymalnego wykorzystania wyników uderzeń broni jądrowej, konieczność rozśrodkowania sztyków bojowych - wszystko to spowoduje, że ZT i oddziały będą nacierać na odrębnych kierunkach, często z odsłoniętymi skrzydłami. Walka może przyjąć charakter ogniskowy, gdzie duże znaczenie ma śmiałość i zdecydowane działanie. Między nacierającymi oddziałami powstaną luki. Według poglądów NATO na szczeblach operacyjnych mogą one dochodzić niekiedy do 60 km i więcej. Mogą one być patrolowane przez pododdziały rozpoznawcze, lub w ogóle może nie być wojsk w tych lukach^{x/}. Luki te będą wykorzystywane przez nasze wojska, ale również nieprzyjaciół będzie próbował uderzać poprzez te luki na skrzydła i tyły naszych sztyków bojowych.

Uwzględniając znaczenie skrytego wyjścia części sił na skrzydła i na tyły z zasady obie strony będą dążyły do wykonania niespodziewanych uderzeń w momencie, gdy jedna ze stron jest przygotowana do bitwy i zajmuje niedogodną pozycję. Doświadczenia historyczne i badania współczesne wykazują, że wykonanie zaskakujących ogniowych uderzeń uprzedzających w połączeniu z wyprzedzeniem nieprzyjaciela w rozwijaniu wojsk w ugrupowanie bojowe i przejście do ataku stwarza najdogodniejsze warunki do prowadzenia bitew spotkaniowych nawet wówczas, gdy przed rozpoczęciem walki ugrupowanie nieprzyjaciela nie zostało dostatecznie rozpoznane. Ta właściwość działania wojsk

x/ Por. "Grupa armii NATO w podstawowych działaniach bojowych".
wyd. ASG WP, Warszawa 1976 r., s.44.

w bitwie spotkaniowej wskazuje na ważność zabezpieczenia skrzydeł i tyłów, konieczność ciągłego prowadzenia rozpoznania na wszystkich kierunkach oraz, co najważniejsze, utrzymanie wysokiej gotowości do wykonania uderzeń w dowolnym kierunku lub odparcie ich w każdej chwili na kierunku zagrożenia skrzydeł i tyłów.

Niedostateczna jasność sytuacji jako kolejna właściwość bitew spotkaniowych będzie miała nieco inny wymiar we współczesnych działaniach niż w drugiej wojnie światowej. Obecnie walka będzie się toczyła na poszczególnych kierunkach, na różnej głębokości, przy gwałtownie zmieniających się sytuacjach na lądzie, w powietrzu i eterze. Ze względu na trudności przewidzenia kiedy i w jakich warunkach może dojść do bitwy spotkaniowej w trakcie operacji zaczepnej armii, szczególnego znaczenia nabiera ciągła gotowość wszystkich sił i środków do prowadzenia bitwy spotkaniowej zarówno przed rozpoczęciem operacji, jak i w toku jej rozwijania. Ponadto należy się liczyć, że nieprzyjaciel jeszcze przed rozpoczęciem bitwy spotkaniowej może wysadzić desant do uchwycenia i utrzymania dogodnych do prowadzenia bitwy rubieży lub w celu wyjścia na tyły naszych wojsk przystępujących do bitwy spotkaniowej. Wymagać to będzie zaangażowania i utrzymania w pełnej gotowości odpowiednich sił do jego likwidacji.

Do charakterystycznych cech współczesnych bitew spotkaniowych należy zaliczyć ogromne napięcie i złożoność sytuacji zarówno dla oddziałów i związków taktycznych, jak i armii. Kierowanie bitwą spotkaniową, będzie utrudnione, ponieważ nie będzie zorganizowanego systemu ognia, a teren w wielu wypadkach nie będzie w ogóle przygotowany - poszczególne rubieże terenowe mogą być pokryte zaporami inżynierskimi i zaminowane.

Ze względu na duże tempo rozwijających się do bitwy spotkaniowej wojsk teren w wielu wypadkach będzie w niewystarczającym stopniu rozpoznany. Współdziałanie wojsk będzie organizowane doraźnie, a doskonałe i uściślane dopiero w trakcie trwania bitwy. Dlatego też bitwa spotkaniowa, wymagała będzie ogromnych umiejętności przewidywania rozwoju sytuacji na polu bitwy. Każde opóźnienie i błąd w dowodzeniu może doprowadzić do klęski, jeśli nawet nieprzyjaciel będzie liczebnie słabszy. Dlatego bitwa spotkaniowa traktowana będzie jako najcięższy sprawdzian umiejętności dowódczo-sztabowych.

2. Właściwości rozpoczęcia i zakończenia bitwy spotkaniowej

Sposoby nawiazania bitwy spotkaniowej w operacji zaczepnej armii mogą być różne i każdorazowo będą one zależały od warunków sytuacji operacyjno-taktycznej, w których powstaje bitwa spotkaniowa. Bitwa spotkaniowa może rozpocząć się wymianą uderzeń jądrowych, walką elementów ubezpieczeń /awangard/ lub sił głównych nacierających wojsk własnych z nacierającymi /przeciwuderzającymi/ wojskami nieprzyjaciela.

W warunkach stosowania broni jądrowej, jako początek bitwy spotkaniowej należy zawsze traktować moment wymiany uderzeń jądrowych, wszak wykonanie uderzeń jądrowych stanowi wyraz realizacji decyzji podjętej uprzednio przez dowódcę.

Tezę tę potwierdzają zasady działania wojsk w bitwie spotkaniowej. Wiadomo bowiem, że natychmiast po wykonaniu uderzeń jądrowych każda ze stron dążyć będzie do rozwijania bitwy spotkaniowej wprowadzając swoje siły główne, w celu wykorzystania skutków tych uderzeń.

W ten sposób rozpoczęła bitwę spotkaniową w ćwiczeniu "LATO-78" - 9A stanowiąca drugi rzut frontu. Planowano ją wprowadzić w 7-8 dniu, lecz w wyniku zagrożenia przeciwuderzeniem odwołów PGA - 6 KA/A/ w odsłonięte prawe skrzydło frontu w celu rozbicia tego korpusu w bitwie spotkaniowej, wprowadzono ją w 6 dniu operacji z rubieży zadania bliższego armii pierwszego rzutu operacyjnego frontu na głębokości 130 km. W momencie rozwijania sił głównych obu stron do bitwy spotkaniowej użyto broni jądrowej. Wojska poniosły określone straty, a likwidację skutków użycia broni jądrowej prowadzono równoległe z bitwą spotkaniową.^{x/}

W działaniach z użyciem tylko konwencjonalnych środków walki bitwa spotkaniowa może się rozpocząć :

- uderzeniami lotnictwa i śmigłowców bojowych na dalekich podejściach sił głównych oraz walką desantów dążących do opanowania rubieży dogodnej do rozwinięcia sił głównych w bitwie spotkaniowej ;
  - starciem oddziałów wydzielonych, ubezpieczeń /awangard/ jeśli takie elementy będą tworzone;
  - bezpośrednim starciem sił głównych danego związku taktycznego
- Należy pamiętać, że w każdym z wymienionych sposobów rozpoczęcia bitwy spotkaniowej ogromną rolę odgrywać będą uderzenia ogniowe, szczególnie współczesnych wysokowydajnych środków ogniowych, które

x/ Por. "Zbiór dokumentów wykonywanych na ćwiczeniu pk: "LATO-78".
Wydanie Sztab Warszawskiego Okręgu Wojskowego-Oddział Operacyjny,
czerwiec 1978r.

niezależnie od przyjętego sposobu rozpoczęcia bitwy spotkaniowej zawsze będą wyprzedzać atak i wspierać działanie wojsk pancernych i zmechanizowanych.

Rozpoczęcie bitwy spotkaniowej będzie przebiegało w wysokim tempie, a starcie stron przeciwnych może nastąpić w stosunkowo krótkim czasie po wzajemnym wykryciu. Stąd wniosek, że kapitalne znaczenie ma nie tylko szybkość zajęcia dogodnej rubieży w stosunku do nieprzyjaciela, lecz także wyprzedzenie go w uchwyceniu i opanowaniu tej rubieży oraz w szybszym postawieniu zadań, rozwinięciu wojsk do bitwy spotkaniowej, wykonaniu uderzeń ogniowych i przejściu do ataku.

Zakończenie bitwy spotkaniowej podobnie jak jej początek i cały przebieg, będzie zależało od wielu czynników, ale przede wszystkim od sytuacji operacyjno-taktycznej, w której zaistniała bitwa spotkaniowa i warunków w jakich ona przebiegała.

W warunkach wojny konwencjonalnej symptomem świadczącym o zakończeniu bitwy spotkaniowej będzie zaniechanie działań zaczepnych i przejście głównymi siłami do obrony lub rozpoczęcie odwrotu przez jedną ze stron biorących udział w bitwie spotkaniowej. Czasowe przejście częścią sił lub jednym związkiem taktycznym do obrony, zwłaszcza na wybranym kierunku, nie oznacza zakończenia bitwy spotkaniowej. O zakończeniu bitwy spotkaniowej można mówić wówczas, gdy jedna ze stron poniesie tak ogromne straty /lub wytworzy się niekorzystna sytuacja na innych kierunkach/, że zaprzestanie ona/ w danej bitwie spotkaniowej i na danym kierunku /realizacji celu poprzez natarcie.

Analiza bitew spotkaniowych przeprowadzonych w okresie drugiej wojny światowej i powojennych konfliktów lokalnych, głównie na Bliskim Wschodzie wykazała, że w ten sposób bardzo często kończyły się bitwy spotkaniowe. Pomyślnie działania w bitwie spotkaniowej doprowadzały do okrążenia i zniszczenia nieprzyjaciela lub przejścia do pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem.^{x/}

---

x/ Podobne wyniki uzyskano z własnych badań przeprowadzonych za pomocą symulacji komputerowej. W wyniku bitwy spotkaniowej rozegranej na komputerze, oddziały i ZT nieprzyjaciela na skutek poniesionych strat i niskiego stopnia ukończenia przeszły do działań obronno-opóźniających.

Por. Opracowanie metodyczne ćwiczenia głównego, Nr 302 G, W-wa, 1982r. Nr bibl. 06140

Przeprowadzone badania pozwalają sformułować wniosek, że we współczesnych warunkach, w wypadku nie stosowania broni jądrowej pomyślnie rozegrana bitwa spotkaniowa może zakończyć się okrążeniem i zniszczeniem częściowo już rozbitych wojsk nieprzyjaciela lub przejściem sił głównych do pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem. W mniej sprzyjających warunkach przejściem sił głównych nieprzyjaciela do obrony.

Radykalnie inne zakończenie bitwy spotkaniowej będzie w wypadku obustronnego uderzenia bronią jądrową. Można uważać, że będzie ono polegać na pełnym rozgromieniu nieprzyjaciela nie zaś jego przejściu do obrony.

Przełomowym okresem w trakcie bitwy spotkaniowej jest zaprzestanie przez jedną ze stron dalszych działań zaczepnych i przejście siłami głównymi do obrony lub wycofanie się na nową rubież oporu. Nie oznacza to, że na przykład wszystkie oddziały danego związku taktycznego lub ZT będą wykonywały ten sam rodzaj i formę działań.

Prawdopodobnie ich cechą szczególną będzie to, że przeważnie będą nacierać. Jednak to nie wyklucza również takiego prawdopodobieństwa, że w końcowym okresie bitwy spotkaniowej, jedne oddziały lub ZT będą mogły kończyć rozgromienie ocalałych zgrupowań nieprzyjaciela, drugie zaś będą mogły nacierać na broniącego się nieprzyjaciela, trzecie - zmuszone będą przejść do czasowej obrony w celu osłony skrzydła głównego zgrupowania.

3. Organizacja walki o inicjatywę w bitwie spotkaniowej

Organizacja walki w celu przejścia inicjatywy w bitwie spotkaniowej polega na twórczym poszukiwaniu sposobów skutecznego działania, nie pozbawionych skalkulowanego ryzyka, zastosowanie których zmuszałoby nieprzyjaciela do rezygnacji z zaczepnych form walki w konkretnej sytuacji bojowej.

Przejawem posiadania inicjatywy w bitwie spotkaniowej będzie także zmuszenie zgrupowań nieprzyjaciela do działania w niekorzystnych dla niego warunkach.

W czasie natarcia inicjatywa już przed rozpoczęciem walki spoczywa w rękach nacierającego. W bitwie spotkaniowej walka o inicjatywę ma swoją specyfikę. Uczestniczą w niej po obu stronach praktycznie różne siły, sukces może odnieść którakolwiek ze stron, jednak przede wszystkim ta, która potrafi szybciej zorganizować walkę i wykorzystać sprzyjające okoliczności lub też sama szybciej je stworzyć aktywnymi, śmiałymi i zaskakującymi działaniami.

Organizacja walki o inicjatywę w bitwie spotkaniowej będzie się przejawiać głównie w wyborze nowego oryginalnego, ale równocześnie bardzo prostego sposobu działania, w wyprzedzeniu przeciwnika w rozstrzygających działaniach, a przede wszystkim w obezwładnieniu ogniowym i wykorzystaniu jego skutków. Inicjatywa w bitwie spotkaniowej, to szybsze wykonanie celowego manewru, zwłaszcza na skrzydła i tyły, a także w błyskawicznym reagowaniu na ciągłe zmiany sytuacji zarówno na lądzie, w powietrzu i eterze.

Począwszy od pierwszego kontaktu bojowego czołowych oddziałów lub od wykonania uderzeń ogniowych na zgrupowania nieprzyjaciela będące jeszcze w marszu, aż do czasu zakończenia bitwy spotkaniowej obie strony będą dążyć do uchwycenia i utrzymania inicjatywy.

Osiągnięcie sukcesu w bitwie spotkaniowej zachowują obie strony prawie do końca. Uchwyconą raz inicjatywę można szybko utracić, jeżeli będzie się prowadziło walkę pasywnie bez taktyczno-operacyjnego polotu. Nie jest wykluczone również, że w czasie bitwy spotkaniowej inicjatywa będzie przechodziła od jednej do drugiej walczących stron. Możliwość przechwytywania inicjatywy przez jedną, lub drugą stronę świadczy o wysokim napięciu działań bojowych tak charakterystycznych dla bitwy spotkaniowej. Sugeruje również konieczność nieustannej walki o inicjatywę, aż do zakończenia bitwy spotkaniowej.

Przykład takiego działania stanowi bitwa spotkaniowa 7A /WP/1 42 KA/NZ/ w ćwiczeniu "LATO-82". Oddziały 42 KA /NZ/ w wyniku przewagi i inercji uderzenia uzyskały powodzenie i w ciągu 4 godzin walki odrzuciły wojska prawego skrzydła 7A na 10-12 km w głąb ich ugrupowania. Na tej głębokości na skutek oporu nieprzyjaciel został zatrzymany. 7A prowadząc działania obronno opóźniające swoim prawym skrzydłem, siłami głównymi wykonała uderzenie /po zatrzymaniu nacierającego npla/ w skrzydło i tyły 42KA/NZ/. Rozbiła go i zerwała zamiar wyjścia na tyły wojsk własnych. Nieprzyjaciel mimo posiadania inicjatywy w pierwszych czterech godzinach bitwy spotkaniowej - nie potrafił jej utrzymać do końca i bitwę przegrał^{x/}.

Trafne wydaje się stwierdzenie, że wysokiej klasy mistrzostwo dowódców i sztabów wszystkich szczebli w prowadzeniu bitew spotkaniowych i ciągłej walki o inicjatywę, nigdzie nie może się tak wyraźnie przejawiać, jak w bitwie spotkaniowej. Na przykład w działaniach obronnych pierwsze uchwycenie inicjatywy przez stronę broniącą się

x/ Por. "Zbiór dokumentów wykonywanych na ćwiczeniu k. "LATO-82".
Wydanie SOW - Oddział Operacyjny, maj 1982r.

oznaczają w dziewięćdziesięciu procentach, że strona nacierająca nie uzyska powodzenia i wątpliwe, aby je zdobyła. Natomiast w bitwie spotkaniowej mamy do czynienia z przeciwnikiem nie skrępowanym rubieżami obronnymi, lecz bardzo aktywnym i silnym. Dlatego w bitwie spotkaniowej organizacja walki o inicjatywę jest najtrudniejszym i najbardziej skomplikowanym działaniem.

W przeszłości walka o przejęcie i utrzymanie inicjatywy w bitwie spotkaniowej - jak pisze płk prof. dr Kazimierz NOŻKO - zazwyczaj rozpoczynała się równocześnie ze starciem oddziałów wydzielonych, działaniami lotnictwa, rozwinięciem artylerii i potęgowała się w miarę rozwijania wojsk i wchodzenia ich do walki.

Obecnie walka o inicjatywę najczęściej rozpocznie się nie od bezpośrednich starć zbrojnych wojsk lądowych, lecz od uderzeń raketowo-jądrowych, uderzeń lotnictwa, śmigłowców szturmowych i aktywnie prowadzonej walki radioelektronicznej^{x/}. Ze względu na rozstrzygającą rolę broni jądrowej, każda ze stron będzie tak działać, aby przedzić przeciwnika w wykonaniu uderzeń ogniowych. Nie należy tego odnosić tylko do czasu, to znaczy, kto pierwszy wykona uderzenie jądrowe lub otworzy ogień. Chodzi tu głównie o wyprzedzenie w skutkach uderzeń jądrowych - kto pierwszy całkowicie obezwładni przeciwnika. Ogromne znaczenie ma zniszczenie środków napadu jądrowego nieprzyjaciela. Pomyślnie wykonanie tego zadania pozwoli nie tylko na uchwycenie inicjatywy, lecz stwarza szansę na utrzymanie jej w toku boju spotkaniowego.

Wyprzedzenie przeciwnika w obezwładnieniu ogniem zakłada natychmiastową reakcję środków walki, szczególnie współczesnych wysokowydajnych środków ogniowych na wykryte przez rozpoznanie ważniejsze obiekty nieprzyjaciela, a przede wszystkim na środki napadu jądrowego, artylerię, środki obrony powietrznej, stanowiska dowodzenia, a także zgrupowania wojsk zmechanizowanych i pancernych.

We współczesnej operacji zaczepnej armii, szczególnie w czasie powstania bitwy spotkaniowej wymagane jest wyjątkowo szybkie i bardzo celne wykonanie uderzeń jądrowych i wykorzystanie ich skutków w celu nagłego i głębokiego wdarcia się w ugrupowanie nieprzyjaciela. Możliwość użycia broni jądrowej w operacji zaczepnej armii, a także rozpoczęcie bitwy spotkaniowej w ramach tej operacji od obustronnych

---

xx/ Płk prof. dr Kazimierz NOŻKO "Operacja zaczepna armii-podręcznik"
Wydanie ASG WP, Warszawa 1978r., s. 145

uderzeń jądrowych sprawi, że obie strony będą ponosiły ogromne straty. Wojska, które zachowują zdolność bojową, powinny dążyć do natychmiastowego wykorzystania skutków uderzeń jądrowych. W tych warunkachoczesnym atrybutem w uchwyceniu inicjatywy będzie:

- uprzedzenie nieprzyjaciela w wykonaniu uderzeń jądrowych ocalałymi środkami napadu jądrowego;
- wysadzenie desantów;
- wysłanie oddziałów wydzielonych.

Ta strona, która potrafi szybciej wykorzystać skutki uderzeń jądrowych, pierwsza rozpocznie działanie wojskami lądowymi i desantami narzuci nieprzyjacielowi swoją wolę, zanim zdoła on ochłonąć po uderzeniach jądrowych, lub gdy jeszcze nie będzie gotów do działań zaczepnych w konsekwencji odniesie sukces nad nieprzyjacielem..

Wynik bitwy spotkaniowej, z uwagi na szczególną wartość bitwy, może niekiedy nastąpić dopiero pod koniec działań. Dlatego dążenie do organizacji walki o uchwycenie inicjatywy już na początku bitwy i utrzymanie jej przez cały czas trwania bitwy spotkaniowej jest sprawą zasadniczej wagi.

III. OGÓLNE ZASADY PROWADZENIA BITWY SPOTKANIOWEJ

1. Cel i zadania wojsk w bitwie spotkaniowej

Cel^{x/} - jako końcowy rezultat zamierzonych działań, determinuje każdy rodzaj i formę działań bojowych. Stanowi on główny motyw zmagania i dążeń wojsk zaangażowanych w bitwie zmierzających do jego realizacji. Cel bitwy spotkaniowej rozgrywanej w ramach operacji zaczepnej armii, stanowił będzie niejako jeden z celów pośrednich, na drodze do zrealizowania celu głównego operacji zaczepnej armii.

Cel operacji zaczepnej armii będzie określany przez wyższego przełożonego i najczęściej będzie on wynikał z celu operacji zaczepnej frontu. Natomiast cel bitwy spotkaniowej prowadzonej w ramach operacji zaczepnej armii będzie wynikał z celu operacji zaczepnej armii. Będzie on celem pośrednim w osiągnięciu celu operacji. Należy przy tym uwzględnić, że cel bitwy spotkaniowej powinien w pełni uwzględniać realia konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej oraz określone warunki przestrzenno-czasowe i teren działań. Powtórzmy za płk. prof. dr K. NOŻKO, który napisał, że "... nieprzestrzeganie zgodności celów z możliwościami prowadzi do awanturnictwa"^{xx/}.

Jeżeli mówimy, że cel bitwy spotkaniowej prowadzonej w ramach operacji zaczepnej jest pośrednim celem tej operacji, to jego osiągnięcie powinno tworzyć naturalne warunki do szybszego osiągnięcia celu operacji zaczepnej armii. Dlatego formułując cel nie należy ograniczać go tylko do samej bitwy spotkaniowej, powinien on wskazywać dalsze działania wojsk po jej zakończeniu.^{xxx/}

---

x/"Cel stanowi założony rezultat dążeń, punkt dojścia, do którego osiągnięcia się zamierza". Leksykon PWN, Warszawa 1972r., s.164

xx/ Płk prof. K. Nożko "Założenia i zasady współczesnej sztuki operacyjnej", Wydanie ASG WP, Warszawa 1977 r., s.84.

xxx/ W większości przebadanych ćwiczeń cel bitwy spotkaniowej wykraczał poza jej zasięg.

Badania wykazują, że cel bitwy spotkaniowej powinien stanowić końcowy rezultat nacierających wojsk własnych na działającego również w sposób zaczepny nieprzyjaciela i polegać on będzie na szybkim rozbiciu /rozcięciu/ nacierającego /przeciwuderzającego/ zgrupowania wojsk nieprzyjaciela oraz przyjęciu inicjatywy na danym kierunku działań i zapewnienie warunków do prowadzenia operacji zaczepnej.

Po określeniu celu, wszystkie decyzje wykonawcze i działania wojsk muszą być podejmowane z punktu widzenia jego osiągnięcia w jak najkrótszym czasie i kosztem najmniejszych strat własnych. W sformułowanym celu powinna być zawarta główna idea działania wojsk. Cel stanowi podstawę do sformułowania zadań bojowych. Wykonanie tych zadań pozwala dopiero osiągnąć zakładany cel. Przy wyborze sposobu osiągnięcia celu w bitwie spotkaniowej, a więc określeniu zadań dla wojsk w większości sytuacji taktyczno-operacyjnych wynikają alternatywne sposoby działania. Dlatego wielką sztuką jest znalezienie takiego sposobu osiągnięcia celu bitwy spotkaniowej, który zapewniłby powodzenie kosztem najmniejszych strat własnych.

Armia do operacji zaczepnej otrzymuje zadania bliższe i dalsze. Z uwagi na fakt, że w bitwie spotkaniowej mogą uczestniczyć siły główne armii lub cała armia, zadanie rozbicia określonego zgrupowania nieprzyjaciela w bitwie spotkaniowej może pokrywać się z treścią zadania bliższego lub dalszego armii albo stanowi integralną część jednego z tych zadań.

W niektórych sytuacjach operacyjnych, zwłaszcza gdy plan przeprowadzenia operacji zaczepnej ulegnie zmianie, armia może otrzymać nowe - dokładniej sprecyzowane zadanie dotyczące rozbicia nieprzyjaciela w bitwie spotkaniowej.

Określając treść zadań do bitwy spotkaniowej należy bardzo mocno akcentować walkę ze środkami napadu jądrowego nieprzyjaciela. Należy mieć na uwadze także konieczność natychmiastowego uderzenia głównym zgrupowaniem wojsk lądowych na te elementy ugrupowania nieprzyjaciela, których zniszczenie zmusiłoby go do rezygnacji z działań zaczepnych. Zdecydowane uderzenia wojsk lądowych muszą być wykonane natychmiast po uderzeniach jądrowych armii.

2. Tworzenie ugrupowania operacyjnego wojsk armii do bitwy spotkaniowej

Możliwość powstania bitwy spotkaniowej w toku operacji zaczepnej armii wymaga tworzenia takiego ugrupowania operacyjnego do operacji zaczepnej armii, które bez dodatkowych zmian odpowiadałoby także potrzebom bitwy spotkaniowej.

Jednak z uwagi na charakter współczesnego pola bitwy, braku wystarczających danych o nieprzyjacielu może się okazać, że utworzone wcześniej ugrupowanie sił i środków nie w pełni będzie odpowiadało konkretnie zaistniałej sytuacji, wynikłej przy zetknięciu się z nieprzyjacielem w bitwie spotkaniowej. Jak więc postępować? Kiedy tworzyć odpowiednie ugrupowanie operacyjne i jakim warunkom powinno ono odpowiadać?

Badania wykazują, że optymalnym rozwiązaniem byłoby posiadanie takiego ugrupowania operacyjnego armii w operacji zaczepnej, przy którym niezwłocznie po nawiązaniu styczności z nacierającym/przeciwuderzającym/ nieprzyjacielem po dokonaniu nieznacznych zmian i przegrupowaniu można byłoby przystąpić do bitwy spotkaniowej.

Ugrupowanie operacyjne - jak wykazują doświadczenia różnych ćwiczeń - powinno zapewnić silne początkowe uderzenie i możliwość włamania się w głąb ugrupowania nieprzyjaciela głównie poprzez: zdecydowane porażenie nieprzyjaciela bronią jądrową i ogniem wszystkich środków rażenia na całą głębokość zadania bojowego, natychmiastowe wykorzystanie rezultatów uderzeń jądrowych i ognia artylerii głównie poprzez desanty, wojska pancerne i zmechanizowane, największe wykorzystanie przez wojska dogodnych warunków terenowych, szybki elastyczny manewr, możliwość potęgowania siły uderzenia w toku bitwy głównie poprzez wykonanie kolejnych uderzeń jądrowych i wprowadzenie świeżych sił, dobre dowodzenie wojskami i utrzymanie stałego współdziałania.

Ugrupowanie operacyjne wojsk przeznaczone do prowadzenia bitwy spotkaniowej powinno być z reguły głębokie i stwarzać dogodne warunki manewru oraz zapewniać zachowanie warunków obrony przed bronią masowego rażenia. Ugrupowanie płytkie, chociaż pozwala na szybkie rozwinięcie sił, niemniej jednak może poważnie ograniczać użycie przeważających sił na najbardziej zagrożonym kierunku oraz zmniejsza możliwości manewrowe. Natomiast głębokie ugrupowanie wojsk armii stwarza dogodne warunki do prowadzenia bitwy spotkaniowej nawet wówczas, gdy pierwszy rzut zostaje obezwładniony bronią masowego rażenia nieprzyja-

ciela. Ale i w głębokości ugrupowania trzeba zachować pewną proporcję, zbyt głębokie ugrupowanie doprowadzić może z kolei do czasowej izolacji dalszych rzutów, a przez to umożliwić nieprzyjacielowi pobicie naszych sił częściami.

Biorąc pod uwagę powyższe wymagania najbardziej celowe ugrupowanie armii przystępującej do bitwy spotkaniowej w ramach operacji zaczepnej powinno być w dwa rzuty lub w jeden rzut z silnym odwodem ogólnowojskowym.

Rzecz jasna, skład wojsk - sił i środków przewidzianych do poszczególnych rzutów, oraz ich zadania będą mocno zróżnicowane /niejednakowe/.

Pierwszy rzut - powinien skupiać swoje siły główne, zwłaszcza czołgów, a także dywizje zmechanizowane, aby zapewnić silne początkowe uderzenie i możliwości szybkiego włamania się w ugrupowanie nieprzyjaciela.

Drugi rzut stanowić mogą jeden - dwa ZT, zazwyczaj zmechanizowane.

Jeśli natomiast przewiduje się wykonanie oskrzydlenia lub obejścia nieprzyjaciela w późniejszym okresie bitwy spotkaniowej, wówczas celowe jest wyznaczenie do drugiego rzutu - z uwagi na dużą manewrowość i siłę ognia - dywizji pancernej.

Głównym zadaniem drugiego rzutu będzie rozwinięcie powodzenia pierwszego rzutu, zwłaszcza w sytuacji, gdy pierwszy rzut poniósł znaczne straty i tempo jego działań spadło. Może on być wykorzystany w całości lub częściami. Część sił drugiego rzutu może być wykorzystana do likwidacji nieprzyjaciela pozostałego na tyłach pierwszego rzutu, lub uniemożliwić nieprzyjacielowi wykonania zaskakujących uderzeń na skrzydła i tyły poprzez istniejące luki w ugrupowaniu dywizji.

Odwód ogólnowojskowy - jeśli w ogóle będzie tworzony - również będzie wykorzystywany do potęgowania uderzenia, ale może być także użyty do wykonania zadań interwencyjnych, na przykład, wiązania kolejnych sił nieprzyjaciela podchodzących w rejon bitwy, lub przeciwdziałania przeciwnikowi wykonującemu uderzenia w skrzydło lub na tyły wojsk własnych.

Odwód ogólnowojskowy oprócz wymienionych sytuacji będzie tworzony również wtedy, gdy nie będzie warunków do utworzenia drugiego rzutu. Oprócz wymienionych elementów ugrupowania operacyjnego armii można

wyodrębnić ugrupowanie rakiet operacyjno-taktycznych i artylerii, sił i środków OPL, odwoły specjalne /OPpanc, OZap, OInż, OChem itp./, a także taktyczny desant śmigłowiec - jeśli jest organizowany.

Poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego będą uczestniczyły w rozbiciu nieprzyjaciela w toku trwania bitwy spotkaniowej w różnym czasie, z różną siłą natężenia.

Jedne z nich bezpośrednio, niszcząc środki przenoszenia broni jądrowej, stanowiska dowodzenia, zgrupowania wojsk nieprzyjaciela, a inne pośrednio, zabezpieczając działanie wojsk własnych. Na przykład poprzez wykonanie przejść w zaporach nieprzyjaciela, czy też maskowanie manewru wojsk własnych poprzez zadymianie.

3. Organizacja manewru w bitwie spotkaniowej

Wysokie tempo współczesnych działań bojowych, szybkość przebiegu bitwy spotkaniowej nie pozwoli na skomplikowane przegrupowanie elementów ugrupowania operacyjnego. Dlatego ważnym wymaganiem w bitwie spotkaniowej jest stosowanie manewru prostego, unikając zbędnych i skomplikowanych przesunięć wojsk, które pochłaniają czas i utrudniają organizację współdziałania oraz demaksują zamiar. Manewr w bitwie spotkaniowej musi być przeprowadzony szybko i skrycie powinien zaskakiwać nieprzyjaciela. Przy ogromnych możliwościach rozpoznawczych obu stron biorących udział w bitwie spotkaniowej zaskoczenie można osiągnąć tylko dzięki śmiałości, gwałtownemu przeprowadzeniu manewru, a także poprzez nieoczekiwane wykonanie kompleksowego uderzenia ogniowego.

W przeszłości w bitwie spotkaniowej na pierwszym miejscu stawiano manewr wojskami pancernymi i zmechanizowanymi, doceniając również manewr ogniem, a także siłami i środkami. W okresie drugiej wojny światowej istota manewru w bitwie spotkaniowej wyrażana była przede wszystkim ruchem wojsk wspieranym przez ogień.

We współczesnych działaniach manewr w bitwie spotkaniowej prowadzi się: uderzeniami jądrowymi, ogniem broni konwencjonalnej, siłami i środkami, a także wojskami, które mogą stosować: uderzenia czołowe, oskrzydlenie lub obejście. Organizując manewr główną uwagę należy poświęcać manewrowi uderzeniami jądrowymi, którego celem w bitwie spotkaniowej będzie obezwładnienie lub zniszczenie takich obiektów nieprzyjaciela, których strata zmieni w zasadniczy sposób stoczenie sił na kierunku głównego uderzenia i zapewni siłom głównym swobodę dalszego manewru. Badania wykazują, że pierwsze uderzenie

wykonywane będzie na środki napadu jądrowego i artylerię nieprzyjaciela, następnie na ważniejsze zgrupowania wojsk pancernych i zmechanizowanych. Umożliwi to, szczególnie przy wykonaniu uderzeń jądrowych wyprzedzających uderzenia nieprzyjaciela o bezwładnienie jego zgrupowań, utworzenie luk i wyrw w jego ugrupowaniu, a przez to znacznie stepi jego ostrze zaczepne.

Manewr ogniem stanowi jeden z podstawowych warunków uzyskania sukcesu w bitwie spotkaniowej. Bazując na szerokich możliwościach manewrowych artylerii można wyprzedzać nieprzyjaciela w otwarciu ognia i stworzyć przewagę ogniową nad przeciwnikiem na wybranych kierunkach. Precyzyjny manewr ogniem może zdeorganizować ruch nieprzyjaciela i osłabić jego siłę uderzeniową.

Używanie ciągłości rażenia nieprzyjaciela już od momentu rozpoczęcia bitwy spotkaniowej i narastanie wysiłku ogniowego możliwe jest przy kompleksowym planowaniu i kierowaniu ognia przez dowódcę i sztab danego ZT lub oddziału. Jedyne pod warunkiem kompleksowego porażenia ogniowego nieprzyjaciela^{x/}, można najbardziej efektywnie zgrać manewr ogniem wszystkich środków rażenia.

Zasięgi ognia artylerii i czołgów mają ograniczoną donośność. Dlatego też do podtrzymania ciągłości ognia, a także wykorzystania innych środków rażenia stosujemy manewr siłami i środkami. Manewr ten będzie miał zastosowanie w bitwie spotkaniowej dla stworzenia odpowiedniego zgrupowania na kierunku głównego uderzenia i zapewnienia ciągłego potęgowania uderzenia na tym kierunku, odtworzenie zdolności bojowej po uderzeniach bronią jądrową lub lotnictwem, a także wzmocnienie wojsk na zagrożonych kierunkach.

Manewr siłami i środkami w bitwie spotkaniowej jest prowadzony zarówno przed rozpoczęciem jak i w toku trwania bitwy. Do tej formy manewru zalicza się także manewr odwodami ogólnowojskowymi i specjalnymi, a także środkami materiałowo-technicznymi itp.

---

x/ Kompleksowe porażenie ogniowe to "ciągłe, skoordynowane, zorganizowane według jednolitego planu i pod jednym dowództwem oddziaływanie ogniowe na przeciwnika przy użyciu różnych środków rażenia obejmujące: jednoczesne oraz kolejno po sobie wykonywane uderzenia wojsk raketowych ładunkami konwencjonalnymi, zmasowane, ześrodkowane i inne rodzaje ogni artylerii, oddziaływanie ogniowe czołgów i BWP, lotnictwa, i śmigłowców, a także wykorzystanie środków wybuchowych, zapalających i min". /Z omówienia ćwiczenia "LATO-82", dokonanego przez Szefa Sztabu Generalnego WP/.

Najbardziej obrazowym przykładem manewru siłami i środkami w bitwie spotkaniowej jest manewr odwodem przeciwpancernym, który ma na celu zajęcie dogodnej rubieży terenowej i odparcie ataku czołgów przeciwnika. Po wykonaniu tego zadania i odtworzeniu gotowości bojowej odwód przeciwpancerny bardzo często współpracujący z oddziałem zaporowym kieruje się w nowy rejon celem eliminowania zagrożenia przerywania się czołgów nieprzyjaciela.

Najbardziej rozpowszechnionymi formami manewru w bitwie spotkaniowej, charakterystycznymi głównie dla wojsk pancernych i zmocchanizowanych jest obejście, oskrzydlenie i uderzenie czołowe. Tak więc, formy manewru w bitwie spotkaniowej będą takie same jak w natarciu.^{x/}

Uzyskane wnioski z przeprowadzonych badań obligują nas jednak do poczynienia pewnych zastrzeżeń. Otóż takie same będą tylko rodzaje form to znaczy: uderzenie czołowe, obejście i oskrzydlenie /jednostronne, dwustronne/. Zasadnicze różnice wystąpią dopiero w organizacji i wykonaniu manewru, a więc w konkretnym zastosowaniu tych form, zarówno w odniesieniu do częstotliwości ich zastosowania jak też sposobu wykonania. Częściej stosowaną formą manewru w natarciu będzie uderzenie czołowe, które najczęściej będzie miało charakter przełamania, natomiast w bitwie spotkaniowej uderzenie czołowe - jako forma manewru będzie miało zupełnie inny charakter. Zazwyczaj będzie go wykonywała tylko część sił biorących udział w bitwie spotkaniowej i będzie ono polegało na wiazaniu nieprzyjaciela od czoła, natomiast siły główne będą wykonywały inne formy manewru tj. obejście i oskrzydlenie w celu szybkiego rozstrzygnięcia bitwy. W bitwie spotkaniowej wszystkie formy manewru, a częściej dwie z nich to znaczy uderzenie czołowe i obejście lub uderzenie czołowe i oskrzydlenie będą wykonywane jednocześnie i w tym między innymi tkwi uzasadnienie twierdzeń, że bitwa spotkaniowa charakteryzuje się wysoką manewrowością.

Nie trudno zauważyć, że różnica w organizacji i wykonaniu manewru w natarciu i bitwie spotkaniowej w tym względzie będzie występowała. Podyktowana ona będzie pewną specyfiką bitwy spotkaniowej charakteryzującą się istnieniem większych luk w ugrupowaniu wojsk i bardziej "postrzępionym" frontem działań.

x/ Jest to pogląd często wyrażany w literaturze. Np. 1. J.Z. Nowikow F.D. Swierdłow, "Manewr w walce ogólnowojskowej" Wyd. MON, Warszawa 1968r. s.78
2. "Taktyka w przykładach bojowych". Wydanie MON, Warszawa 1977r. s.276

Zarówno ruchliwość wojsk, jak i możliwości manewrowe będą większe w bitwie spotkaniowej niż w natarciu. Wystąpi większa łatwość oskrzydlenia i obejścia wojsk. Szczególnie w operacji zaczepnej, gdy w przodzie będą działać desanty i operacyjne grupy manewrowe, które oprócz innych zadań mogą być wykorzystane - w wypadku zawiązania się bitwy spotkaniowej do oskrzydlenia lub obejścia zgrupowania nieprzyjaciela w celu szybszego jego rozgromienia.

4. Sposoby działania głównych zgrupowań wojsk własnych w bitwie spotkaniowej

Sposób działania zgrupowań wojsk^{x/} własnych, szczególnie w początkowej fazie bitwy spotkaniowej zależał będzie głównie od sposobu rozpoczęcia bitwy spotkaniowej. W wypadku rozpoczęcia bitwy spotkaniowej od obustronnego obezwładnienia bronią jądrową zasadnicze elementy ugrupowania wojsk własnych będą zupełnie inaczej działać - szczególnie w początkowej fazie bitwy, niż w przypadku nawiązania bitwy spotkaniowej uderzeniami konwencjonalnych środków rażenia^{xx/}.

Dla zobrazowania sposobów działania głównych zgrupowań wojsk własnych w bitwie spotkaniowej przyjęto, że bitwa spotkaniowa powstanie na początku operacji zaczepnej armii, podczas rozwijania się wojsk własnych z marszu w warunkach obustronnego użycia broni jądrowej, a więc w warunkach najbardziej charakterystycznych dla współczesnego pola bitwy.

Uderzenia jądrowe - rozpoczynające bitwę spotkaniową w ramach operacji zaczepnej armii wykonują wojska raketowe armii i dywizjony raket taktycznych dywizji prowadzących bitwę spotkaniową, a także siły przydzielonego i wspierającego lotnictwa. Uderzenia raketami operacyjno-taktycznymi i lotnictwem powinny być wykonane na odwoły nieprzyjaciela i te jego zgrupowania wojsk, które do czasu uderzeń jądrowych nie znalazły się jeszcze w bezpośredniej styczności, a stanowią opłaczalny obiekt rażenia.

---

x/ "Zgrupowanie wojsk, związki taktyczne i oddziały różnych rodzajów wojsk, a także sił zbrojnych, skupione w określonym obszarze /rejonie/ do wykonania określonego zadania bojowego operacyjnego /..."
Leksykon wiedzy wojskowej, Wydanie MON, Warszawa 1979r. s.523

xx/ Sposoby nawiązania bitwy spotkaniowej szczegółowo rozpracowane zostały w rozdziale II niniejszej pracy.

Uderzenia jądrowe należy kierować na środki przenoszenia broni jądrowej nieprzyjaciela, szczególnie artyleria atomowa i taktyczne rakiety nieprzyjaciela, a także na środki walki radioelektronicznej.

Ze względu na duże potrzeby w zakresie obezwładnienia nieprzyjaciela bronią jądrową i stosunkowo niewielkie możliwości wykonania jednoczesnego uderzenia wszystkimi dysponowanymi środkami przenoszenia broni jądrowej, ogromnego znaczenia nabiera manewr ogniem, wykonywany na różnych kierunkach i w różnym czasie oraz działanie lotnictwa, a szczególnie śmigłowców bojowych, które będą uzupełnieniem uderzeń naziemnych środków ogniowych.

Pierwszymi elementami ugrupowań bojowych poszczególnych ZT składającymi się w większości z wojsk pancernych i zmechanizowanych które najwcześniej wejdą w styczność bojową z nieprzyjaciелем będą oddziały wydzielone - jeśli tylko będą tworzone. Poglądy na temat sposobów działania oddziałów wydzielonych w bitwie spotkaniowej nie są jednolite. Przeważająca część dotychczasowej literatury przedmiotu działanie oddziałów wydzielonych w bitwie /boju/ spotkaniowej pokazuje w sposób tradycyjny, wzorując się na doświadczeniach drugiej wojny światowej^{x/}.

W dużym uogólnieniu wygląda to tak, że oddział wydzielony uchwytuje dogodną rubież i utrzymuje ją do czasu podejścia sił głównych, zabezpieczając ich rozwinięcie i wejście do walki. W podobny sposób działały oddziały wydzielone w bojach i bitwach spotkaniowych drugiej wojny światowej^{xx/}.

Po raz pierwszy problem ten diametralnie inaczej przedstawia płk prof.dr K.Nożko. Twierdzi on mianowicie, że oddział wydzielony nie nawiązuje walki z czołowymi pododdziałami nieprzyjaciela, nie walczy również o uchwycenie i utrzymanie określonej rubieży, lecz jak najszybciej wdziera się w ugrupowanie nieprzyjaciela i uderza na pozycje ogniowe lub kolumny marszowe artylerii atomowej i rakiet taktycznych nieprzyjaciela, a także sztaby i kolumny jego wojsk, które podchodzą w rejon bitwy spotkaniowej.

---

x/ Np. "Biuletyn informacyjny" Nr 3 /130/ Wydany przez Sztab Generalny WP - 1979r. s.19.

xx/ Por. "Taktyka w przykładach bojowych".Op.cit.,s.287

Działania oddziałów wydzielonych, a także desantów taktycznych powinny być tak zaplanowane /skoordynowane w bitwie spotkaniowej/ ażeby mogły one wykorzystać skutki uderzeń jądrowych i lotniczych wykonywane na poszczególnych kierunkach^{x/}.

W wyniku przeprowadzonych badań dochodzimy do wniosku, że tylko taki sposób działania oddziału wydzielonego przyniesie oczekiwane rezultaty w bitwie spotkaniowej prowadzonej w ramach operacji zaczepnej armii przy użyciu broni jądrowej. Jest on adekwatny do współczesnych działań bojowych, a szczególnie zgodny z charakterem dynamicznych działań na współczesnym polu bitwy. Ponieważ działanie oddziału wydzielonego w ugrupowaniu nieprzyjaciela - bezpośrednio po wykonaniu uderzeń jądrowych wprowadzi niezwykle zamieszanie i chaos u nieprzyjaciela, co także w pewnym stopniu w sposób pośredni ułatwi /zabezpieczy/ wejście do bitwy spotkaniowej sił głównych. Oddział wydzielony działając w ugrupowaniu nieprzyjaciela będzie prowadził także rozpoznanie bezpośrednio co ułatwi wykonanie kolejnych uderzeń jądrowych. Nie wyklucza się również i w tym wypadku opanowania przez oddział wydzielony kolejnej rubieży, ale będzie to miało zazwyczaj miejsce w głębi ugrupowania nieprzyjaciela. Oddział wydzielony wspólnie z desantem taktycznym może przejść do obrony na określonej rubieży celem powstrzymania podejścia w rejon bitwy spotkaniowej odwodów nieprzyjaciela.

Związki taktyczne prowadzące bitwę spotkaniową w operacji zaczepnej armii mogą wysadzać taktyczne desanty na tyłach nieprzyjaciela z zadaniem utrudnienia nieprzyjacielowi podchodzenia i rozwijania się do bitwy spotkaniowej, zwalczania jego środków rakietowych i artylerii atomowej, a także wiązania walką jego odwodów zmuszając ich do wcześniejszego rozwinięcia się.

Artyleria przesuwając się będzie za oddziałami wydzielonymi. Rozwija się z marszu i w miarę gotowości dywizjonów samodzielnie otwiera ogień do nieprzyjaciela znajdującego się naprzeciw i podchodzących z głębi jego kolumn. Wspiera walkę oddziałów wydzielonych, niszczy taktyczne środki napadu jądrowego nieprzyjaciela i obozwładnia artylerię, środki przeciwpancerne i czołgi, na które nie wykonano uderzeń lotnictwem

---

x/ Por. "Operacja zaczepna armii" - podręcznik. Wydanie ASG WP - 1978r. s. 160

myśliwsko-szturmowym lub śmigłowcami bojowymi. Swoim działaniem zabezpiecza również rozwinięcie i wejście do bitwy sił głównych. Stanowsika ogniowe powinny być wybierane w tych warunkach sytuacji operacyjno-taktycznej, jak najbliższej dróg marszu w celu osiągnięcia gotowości do otwarcia ognia w jak najkrótszym czasie.

Lotnictwo - wykonując uderzenia niszczy głównie środki napadu jądrowego oraz obozowiska podchodzące kolumny nieprzyjaciela - szczególnie te siły, które zagrażają wyjściem na tyły i skrzydła naszych wojsk.

Środki obrony przeciwlotniczej osłaniają siły główne podczas rozwijania i ataku, niszcząc z marszu i z krótkich przystanków cele powietrzne nieprzyjaciela. Główny ich wysiłek należy skupić na osłonie oddziałów rakiet i stanowisk dowodzenia.

Siły główne armii prowadzące bitwę spotkaniową zbliżają się do nieprzyjaciela i rozwijają do bitwy z maksymalną szybkością - zasadą ich działania jest szybkość. Pierwszorzutowe ZT i oddziały pod osłoną artylerii i innych środków ogniowych wychodzą w miarę możliwości skrycie na swoje kierunki i wykorzystując skutki uderzeń jądrowych, lotnictwa myśliwsko-szturmowego, śmigłowców bojowych i artylerii wykonują uderzenia w jedno lub dwa skrzydła nieprzyjaciela, wykorzystując luki w jego ugrupowaniu /powstałe także od uderzeń broni jądrowej/, wychodzą na tyły nieprzyjaciela, niszcząc jego siły i środki.

W dotychczasowych działaniach drugi rzut wprowadzono zazwyczaj na kierunku głównego uderzenia. We współczesnej bitwie spotkaniowej w uzasadnionych sytuacjach taktyczno-operacyjnych można będzie od tej zasady odstąpić, wprowadzając drugi rzut na tym kierunku, na którym ma on możliwość najszybszego wyjścia na tyły nieprzyjaciela. Należy oczekiwać, że w wysoko manewrowych formach walki - jaką niewątpliwie jest współczesna bitwa spotkaniowa - wyjście na tyły nieprzyjaciela umożliwi okrążenie jego wojsk i przyspieszy zwycięstwo. Drugie rzuty i odwody w bitwie spotkaniowej będą spełniać również bardzo ważną rolę w zakresie walki z desantami nieprzyjaciela, które będzie on używał w szerokim zakresie - zrzucając je na tyły naszych wojsk.

Śmigłowce szturmowe wspierają bezpośrednio walkę oddziałów pierwszego rzutu, zwalczają środki przeciwpancerne nieprzyjaciela podczas ich podejścia i zajmowania rubieży przeciwpancernych.

Ponadto wspólnie z odwodem przeciwpancernym mogą tworzyć powietrzno-lądowy odwód przeciwpancerny do niszczenia atakujących czołgów przeciwnika.

Odwód przeciwpancerny wspólnie z oddziałem zaporowym wzbraniają nieprzyjacielowi rozwijania natarcia na skrzydła i tyły ugrupowania wojsk własnych, rozwijając się na rubieżach największego zagrożenia wojskami pancernymi nieprzyjaciela. Może także osłaniać rozwijanie sił głównych i ubezpieczać ich skrzydła w czasie walki.

Wojska inżynieryjne, w bitwie spotkaniowej prowadzonej z użyciem broni jądrowej będą wykonywały wiele zadań poprzez poszczególne elementy organizowane ze składu wojsk inżynieryjnych, to jest oddział zaporowy, oddział zabezpieczenia ruchu i odwód inżynieryjny. Do najważniejszych zadań należy zaliczyć udział wojsk inżynieryjnych w likwidacji skutków napadu jądrowego nieprzyjaciela, wykonywanie przejść w zporach minowych, umacnianie zdobytych rubieży oraz stwarzanie warunków do sprawnego i ciągłego pokonania przeszkód terenowych.

Z uwagi na ogromnie manewrowy charakter bitwy spotkaniowej, a także dążenie obu stron do uchwycenia inicjatywy w ciągu całego czasu trwania bitwy - pomyślny wynik bitwy spotkaniowej nie osiąga się natychmiast, lecz niekiedy dopiero pod koniec działań. O sukcesie bitwy spotkaniowej decyduje wiele czynników, do których należy także zaliczyć dobór sposobów działania głównych elementów ugrupowania operacyjnego i umiejętne dowodzenie tymi elementami. Zastosowanie nieoczekiwanych przez nieprzyjaciela chwytów taktycznych i sposobów walki w dążeniu do narzucenia swojej woli nieprzyjacielowi pozwoli rozbić go nie tylko równymi, ale czasem także mniejszymi siłami.

5. Właściwości dowodzenia wojskami oraz specyfika pracy organów dowodzenia podczas organizacji i prowadzenia bitwy spotkaniowej w operacji zaczepnej armii

Bitwa spotkaniowa w operacji zaczepnej armii będzie tylko fragmentem tej operacji, a więc stale należy pamiętać, że dowódca armii musi dowodzić całą armią w operacji zaczepnej niezależnie od ilości sił armii prowadzących bitwę spotkaniową. Najefektywniejszym sposobem przekazywania decyzji - postawienia zadania bojowego podwładnym jest osobisty kontakt dowódcy z nimi. We współczesnych warunkach, gdy dowódca będzie dysponował tylko ograniczonym czasem na przygotowanie bitwy spotkaniowej, nie

będzie on w stanie postawić zadania bojowego wszystkim wykonawcom. Dowódca osobiście powinien postawić zadanie ZT działającemu na kierunku głównego uderzenia, innym ZT i oddziałom dowódca postawi zadanie poprzez swoich zastępców i oficerów kierunkowych, a w ostateczności poprzez techniczne, utajnione środki łączności.

Bardzo często decyzję o bitwie spotkaniowej wprowadzać się będzie w życie na podstawie zamiaru dowódcy i sformułowanych przez niego najpilniejszych do wykonania zadań. Pisemne dyrektywy, rozkazy bojowe i zarządzenia będą na tym etapie, jak gdyby potwierdzeniem wcześniej przekazanych zadań bojowych. Poza tym umożliwią zgłębienie zamiaru przełożonego i przyczynią się do zwiększenia poczucia odpowiedzialności podwładnych za terminowe i dokładne wykonanie zadania bojowego.

Stawiając zadania poszczególnym ZT i oddziałom należy podać:

- krótka ocenę nieprzyjaciela;
- czas, kolejność i rejony /objekty/ uderzeń jądrowych i ogniowych wykonywanych środkami przełożonego;
- kierunki natarcia i zadania wykonywane przez dany ZT/oddział/ i jego sąsiadów w czasie bitwy spotkaniowej i ich działanie po zakończeniu bitwy spotkaniowej ;
- ugrupowanie operacyjne /bojowe/.

Zadania dla drugorzutowych ZT i oddziałów oraz pozostałych elementów ugrupowania bojowego będą podobne do treści zadań stawianych im do natarcia w ramach operacji zaczepnej armii, ale będą także uwzględniać charakter sytuacji, w której dojdzie do bitwy spotkaniowej.

W trakcie prowadzenia bitwy spotkaniowej zadania bojowe wypływające z nowej lub skonkretyzowanej decyzji przekazuje się zwykle za pomocą technicznych środków łączności.

W ten sposób stosunkowo szybko docierają do podwładnych, co w warunkach współczesnej bitwy spotkaniowej ma decydujące znaczenie. Podczas przekazywania zadań bojowych za pomocą technicznych środków łączności, w celu zaoszczędzenia czasu zadania będą przekazywane w jak najkrótszej formie. Wykorzystywane będą do tego typowe dokumenty i zawczasu opracowane sygnały dowodzenia.

Najważniejsze, aby postawione zadania przekazywane zostały wykonawcom we właściwym czasie i aby wiązały się z zadaniami realizowanymi przez poszczególne ZT i oddziały przed rozpoczęciem bitwy spotkaniowej.

W celu właściwego zrozumienia roli i miejsca ZT w ugrupowaniu operacyjnym armii oraz możliwości przejawiania inicjatywy w bitwie spotkaniowej we właściwym kierunku w razie braku łączności z przełożonym lub nagłych zmian sytuacji, celowym jest przekazanie niezbędnych do realizacji tego zadania elementów decyzji dowódcy wyższego szczebla dowodzenia - pamiętając o zachowaniu tajemnicy działań..

Dowodzenie wojskami nie kończy się z chwilą postawienia zadań bojowych, zorganizowaniu współdziałania i operacyjno-bojowym zabezpieczeniu. Działalność organizatorsko-przygotowawcza dowódcy i sztabu oraz szefów rodzajów wojsk /służb/ nie jest jednorazowym aktem. Jest ona prowadzona z różnym nasileniem w trakcie całej bitwy zależy od szybkości zmian sytuacji bojowej, a także od uzyskanych danych o nieprzyjacielu i terenie. W związku z tym dywizjom będą przekazywane w toku bitwy spotkaniowej również zadania cząstkowe dotyczące określonego etapu bitwy.

W okresie nawiązania bitwy spotkaniowej przez siły główne zadania mogą dotyczyć głównie ogniowego wsparcia oraz wykorzystania przez wojska skutków uderzeń jądrowych i lotniczych, skorygowania manewru, głębokości oskrzydlenia, działania śmigłowców bojowych, a także kierunku głównego uderzenia.

Dowodzenie w początkowym okresie bitwy spotkaniowej dowódca realizuje z zasady wykorzystując ten punkt dowodzenia, na którym podjął decyzję, a podczas gwałtownych zmian sytuacji obu walczących stron, dowódca może obserwować walkę i kierować nią z PPD, stawiając wojskom zadania bezpośrednio z pokładu śmigłowca. Następnie realizuje dowodzenie z punktu , który zapewnia najlepsze warunki dowodzenia wojskami. Zazwyczaj będzie to SD.

Swoje decyzje w tym okresie bitwy dowódca opiera o daną dostarczone mu przez sztab. Powinny one dotyczyć: charakteru działań czołowych ZT i oddziałów nieprzyjaciela, jego głównego uderzenia, wykonywanego manewru, szczególnie kierunku przesunięcia sił głównych i prawdopodobnego jego zamiaru w toczącej się dalej bitwie spotkaniowej , przebiegu działań wojsk pierwszego rzutu, zarówno działających na kierunku głównego uderzenia, jak i mających zadanie wiązania sił głównych nieprzyjaciela , skutków własnych uderzeń wykonanych bronią jądrową, artylerią i lotnictwem; położenia drugich rzutów, odwodów i kalkulacji ich podejścia na zagrożone kierunki; aktualnego stanu materiałowo-technicznego zabezpieczenia wojsk, położenia i sytuacji sąsiadów.

Wszystkie uogólnione - końcowe informacje dotyczące zaistniałej sytuacji w bitwie spotkaniowej dowódca powinien osobiście wrysować na mapę roboczą. Taki sposób pracy zapewni mu szybko opanowanie i gruntowne jej przeanalizowanie. Uogólnioną sytuację należy również wrysować na mapę roboczą szefa sztabu.

Sztab i inne organa dowodzenia muszą w tym celu zorganizować dodatkowe rozpoznanie głównie obiektów i celów nieprzyjaciela, które należy niszczyć bronią jądrową i lotnictwem. Organa rozpoznawcze powinny śledzić za skutkami własnych uderzeń bronią jądrową i lotnictwem, a także działaniem OW i desantów /jeśli były organizowane/. Muszą obserwować rozwój całej sytuacji w bitwie spotkaniowej, a szczególnie śledzić zmiany zachodzące na skrzydłach oddziałów wykonujących główne uderzenie. Ustalić silne i słabe miejsca oraz otwarte skrzydła i luki w ugrupowaniu nieprzyjaciela.

W trakcie trwania bitwy spotkaniowej sztab nieustannie zbiera, niezbędne do oceny sytuacji informacje. Przekazuje zadania i zarządzenia bojowe ZT i oddziałom oraz egzekwuje ich wykonanie bez kompromisów.

Na podstawie przewidywań i oceny sytuacji sztab dostarcza dowódcy danych dotyczących możliwości, terminu i kierunku wprowadzenia do walki drugiego rzutu. Dokonuje niezbędnych kalkulacji czasowo przestrzennych dotyczących wykorzystania drugich rzutów i odwodów przez nieprzyjaciela, stawiając szczegółowe zadania rozpoznaniu. Zadania dla elementów rozpoznania, w tym etapie bitwy spotkaniowej dotyczą głównie śledzenia odwodów nieprzyjaciela, zarówno w rejonach ześrodkowania, jak i kierunków ich podejścia w rejon bitwy spotkaniowej. Sztab przygotowując dane dla dowódcy, przedstawia stosunki sił na poszczególnych kierunkach i rubieżach, szczególnie po wykorzystaniu przez nieprzyjaciela odwodów lub ewentualnej zmianie rodzaju działań, to znaczy przejściu określonych zgrupowań nieprzyjaciela do obrony lub w wypadku niepowodzenia przejściu wojsk własnych do obrony. Sztab przeprowadza niezbędne kalkulacje możliwości wojsk własnych w celu zniszczenia nowo wykrytych środków przenoszenia broni jądrowej, śmigłowców bojowych i desantów, a więc sił, które mogą uniemożliwić wykorzystanie drugiego rzutu wojsk własnych w bitwie spotkaniowej i radykalnie zmienić stosunek sił na naszą niekorzyść. Ustala sposób wykorzystania własnych środków rażenia dla uzyskania zdecydowanej przewagi na kierunku głównego uderzenia w celu utrzymania inicjatywy do końca działań.

Sztab powinien w ciągu całej bitwy spotkaniowej na podstawie decyzji dowódcy udokładniać współdziałanie. Natomiast dowódca musi czuwać nad właściwą jego organizacją, szczególnie między siłami głównymi armii i drugim rzutem, a lotnictwem i śmigłowcami bojowymi, oraz sąsiadami.

Sztab powinien prowadzić niezbędne kalkulacje w celu ustalenia optymalnego sposobu zatrzymania kolejnych sił nieprzyjaciela podchodzących z głębi w rejon bitwy. W czasie bitwy spotkaniowej na podstawie meldunków o sytuacji sztab powinien ocenić możliwości poszczególnych zgrupowań prowadzących bitwę, składając meldunki dowódcy o sytuacji na kierunkach zagrożonych przez nieprzyjaciela, a także informować dowódcę o sytuacji zgrupowań wojsk, uzyskujących największe powodzenie - mających możliwość przejścia do pościgu.

Dowódca wykorzystując dane przygotowane przez sztab ocenia położenie i podejmuje kolejne decyzje, które powinny głównie dotyczyć: zniszczenia nowo wykrytych środków przenoszenia broni jądrowej nieprzyjaciela, wprowadzenia do walki drugiego rzutu, niedopuszczenia w rejon toczącej się bitwy spotkaniowej kolejnych sił nieprzyjaciela, ostatecznego załamania natarcia nieprzyjaciela i przejścia do pościgu.

Natomiast gdyby nieprzyjaciel uzyskał powodzenie, przejął inicjatywę w bitwie spotkaniowej, a oddziały dywizji poniosły duże straty i kontynuowanie bitwy spotkaniowej byłoby niecelowe - dowódca powinien podjąć decyzję przejścia do obrony na zagrożonym kierunku, meldując natychmiast o tym przełożonemu.

Sztab zapewnia dowódcy możliwość bezpośredniego kierowania - dowodzenia wojskami w najbardziej niewralgicznych momentach bitwy spotkaniowej, szczególnie w czasie wykonywania uderzeń jądrowych, wchodzenia głównego zgrupowania uderzeniowego do bitwy spotkaniowej, wprowadzania drugiego rzutu lub odwodu, okrążenia sił nieprzyjaciela, przechodzenia do pościgu albo organizacji obrony na zagrożonych kierunkach.

Integralną częścią dowodzenia wojskami - może nie tak istotną, jak w drugiej wojnie światowej z racji większej samodzielności oddziałów i ZT, a także częstszym działaniu w oderwaniu od sił głównych, na oddzielnych kierunkach - stanowi kontrola i pomoc udzielana podwładnym w wykonywaniu postawionych zadań.

Kontrolę przeprowadza się różnymi metodami. Jednak najefektywniejsza jest kontrola przeprowadzana przez dowódcę lub odpowiedniego oficera sztabu w celu sprawdzenia wykonania zadań bezpośrednio u podwładnego.

Z dotychczasowych rozważań i analiz nasuwa się wniosek, że dowodzenie wojskami w bitwie spotkaniowej, podobnie jak w innych rodzajach działań bojowych ma pewne charakterystyczne tylko dla tego rodzaju działań cechy i właściwości. Do zasadniczych należy ogromne napięcie wynikające z konieczności wykonywania przez organa dowodzenia dużej ilości przedsięwzięć w skrajnie ograniczonym czasie. Ciągła niejasność sytuacji wynikająca z faktu, że wiele przedsięwzięć planistycznych dotyczących prowadzenia bitwy spotkaniowej wykonuje się na podstawie przewidywań, a jednocześnie kieruje wojskami realizującymi zadania w ramach operacji zaczepnej. Zmusza to dowódców i sztaby do ciągłego śledzenia w toku operacji zaczepnej armii za rozwojem sytuacji w celu ustalenia konkretnej możliwości powstania bitwy spotkaniowej.

Istnieć będzie konieczność równoległej realizacji zadań zaczepnych z organizacją bitwy spotkaniowej oraz prowadzenia działań w celu wywalczenia dogodnych warunków dla rozwinięcia i wprowadzenia do bitwy sił głównych.

Dowodzenie w bitwie spotkaniowej, podobnie jak w innych rodzajach działań będzie realizowane z odpowiednich punktów dowodzenia. Ogólnie należy stwierdzić, że w strukturze organizacji punktów dowodzenia w bitwie spotkaniowej nie ma reguły. System punktów dowodzenia powinien być zawsze tak zorganizowany, by zapewniał maksymalne potrzeby sprawnego i ciągłego dowodzenia.

Szerokie zastosowanie w bitwie spotkaniowej powinien mieć powietrzny punkt dowodzenia /PPD/. Wskazują na to zarówno doświadczenia praktyczne z szeregu ćwiczeń np. "TARCZA-76", jak i rozważania teoretyczne, że są to środki dowodzenia umożliwiające sprawne dowodzenie wojskami we wszystkich rodzajach działań bojowych, a w bitwie spotkaniowej szczególnie. Z takiego "stanowiska" dowodzenie może być realizowane sprawne i ciągłe kierowanie działaniami. Ponadto rozwiązuje ono problem bezpośredniej koordynacji bitwy prowadzonej jednocześnie na kilku kierunkach i w oddzielnych ogniskach. Umożliwia szybki "wgląd w pole bitwy", szybki kontakt osobisty dowódcy armii z podległymi dowódcami ZP i oddziałów, ponadto wydłuża zasięg łączności radiowej.

W konkluzji tego rozdziału należy stwierdzić, że istotne właściwości dowodzenia wojskami podczas organizacji i prowadzenia

bitwy spotkaniowej są następujące:

- przewiduje się minimalną ilość czasu na zbieranie i przetwarzanie informacji, powzięcie decyzji przez dowódcę i postawienie zadań podległym wojskom;

- dowodzenie w bitwie spotkaniowej odznacza się centralizacją i szeroką inicjatywą podwładnych oficerów podczas wykonywania zamiaru dowódcy;

- możliwością i potrzebą dowodzenia wojskami i wypracowania decyzji do bitwy spotkaniowej w ruchu;

- istotnym zmniejszeniem opracowywanej dokumentacji bojowej w stosunku do innej formy działań bojowych, np: przełamania obrony nieprzyjaciela;

- dążeniem dowódców wszystkich szczebli dowodzenia do stałego osobistego kierownictwa;

- powoli lecz systematycznie następującą zmianą technologii pracy dowódców i osób funkcyjnych sztabów poprzez zastosowanie modeli symulacyjnych i automatyzacji procesów dowodzenia wojskami. Właściwości dowodzenia wojskami w bitwie spotkaniowej zawarte w niniejszym rozdziale znajdują swoje potwierdzenie w nagromadzonych bogatych doświadczeniach z ćwiczebnego pola bitwy i powojennych konfliktów lokalnych.

ZAKOŃCZENIE

Poglądy na temat organizacji i prowadzenia działań zaczepnych w ogóle, a bitew spotkaniowych w szczególności poddawane są ciągłej ewolucji, której zasadniczym kierunkiem jest wzrost znaczenia i częstotliwości starć o charakterze spotkaniowym w operacjach zaczepnych. Wyrazem poszukiwań w ramach tej ewolucji jakościowo nowych rozwiązań są liczne wnioski i doświadczenia z wielu ćwiczeń w czasie których bitwy spotkaniowe stanowiły jedno z głównych zagadnień szkoleniowych.

Uzyskane wnioski potwierdzają tezę, że na współczesnym polu bitwy na skutek rozśrodkowanego rozmieszczenia wojsk, nieregulowanego zarysu linii frontu, zmienności sytuacji, wzrostu aktywności obu walczących stron, będzie wiele sytuacji, w których dojdzie do bitwy spotkaniowej.

Bitwa spotkaniowa może powstać z chwilą rozpoczęcia operacji zaczepnej, a także podczas wykonywania zadania bliższego lub dalszego przez armię. Zatem przygotowanie bitwy spotkaniowej i jej organizacja powinna przebiegać równoległe z przygotowaniem i prowadzeniem operacji zaczepnej armii.

Praca dowódcy i sztabu w zakresie organizacji i prowadzenia bitwy spotkaniowej przebiegać będzie w ograniczonym czasie, w niezwykle skomplikowanej, szybko i gwałtownie zmieniającej się sytuacji taktyczno-operacyjnej.

Kierowanie bitwą spotkaniową także będzie poważnie utrudnione. Poszczególne rubieże terenowe, zwłaszcza dogodnie do rozwinięcia wojsk mogą być pokryte zaporami inżynieryjnymi i zaminowane minami narzutowymi. Brak będzie czasu na organizację systemu ognia. Ogromny wpływ na organizację i prowadzenie bitwy spotkaniowej wywierać będzie wysokie tempo działań wojsk.

Główną siłę w bitwie spotkaniowej będą stanowiły uderzenia rakietowo-jądrowe. Współczesna technika bojowa i nowe środki walki wywołają również zmiany we właściwościach bitew spotkaniowych prowadzonych w operacji zaczepnej armii.

Ostrzejszy charakter będzie miała walka o przewagę, o inicjatywę, o zajęcie dogodniejszych rubieży wyjściowych. Zastosowanie broni jądrowej w operacji zaczepnej armii może spowodować, że główne zadanie w bitwie spotkaniowej, a więc rozbitcie zgrupowania uderzeniowego nieprzyjaciela mogą wykonać wojska rakietowo-jądrowe, natomiast

zadaniem wojsk pancernych i zmechanizowanych będzie wykorzystanie skutków uderzeń jądrowych i ostateczne rozbicie nieprzyjaciela lub przejście do pościgu.

O powodzeniu w bitwie spotkaniowej decydować będą przede wszystkim takie czynniki jak : uprzedzenie nieprzyjaciela w otwarciu ognia; manewr ogniem i sprzętem oraz wojskami; walka o uchwycenie i utrzymanie inicjatywy od początku do zakończenia bitwy spotkaniowej.

Manewr ogniem wszystkich środków rażenia można najbardziej skutecznie zespolic pod warunkiem kompleksowego porażenia przy planowaniu i kierowaniu ogniem przez dowódcę armii. Można wtedy razić i niszczyć te cele i obiekty, które w danej sytuacji są najważniejsze, decydujące o powodzeniu w bitwie spotkaniowej.

ZALECANA LITERATURA

1. Antoszkiewicz H.: Bitwa spotkaniowa z odwodami operacyjnymi przeciwnika. "Myśl Wojskowa" nr 3/1969.
2. Aponowicz A.: Jeszcze o bitwie spotkaniowej. "Myśl Wojskowa", nr 7/1958
3. Biuletyn Informacyjny nr 3/130/, Warszawa 1979r.
4. Bojowej ustaw suchoputnych wojsk. Moskwa 1983r.
5. Jamanow A. Bój spotkaniowy. Warszawa 1962r.
6. Kowasz J.: O warunkach nawiązania i sposobach prowadzenia bitew spotkaniowych na atomowym polu walki. "Myśl Wojskowa", nr 7/1970r.
7. Nożko K.: Bitwa spotkaniowa armii w początkowym okresie wojny rakietowo-jądrowej. ASG WP, Warszawa 1965r.
8. Podręcznik: Operacja zaczepna armii. Warszawa 1978r.
9. Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL /dywizja-pułk/, Warszawa 1964r.
10. Sokołow A.A.: Bitwy spotkaniowe. "Myśl Wojskowa" nr 3 /1982r.
11. Wiśniewski E.: Boje i bitwy spotkaniowe. "Myśl Wojskowa" nr 9 1957r.
12. Wójcik E.: Konflikt bliskowschodni - aspekty militarne. Warszawa 1975r.

Wydrukowano w 50 egz.

Egz. nr 1-50 - Bibl.Nauk.OZS

Wyk. ppłk Maj

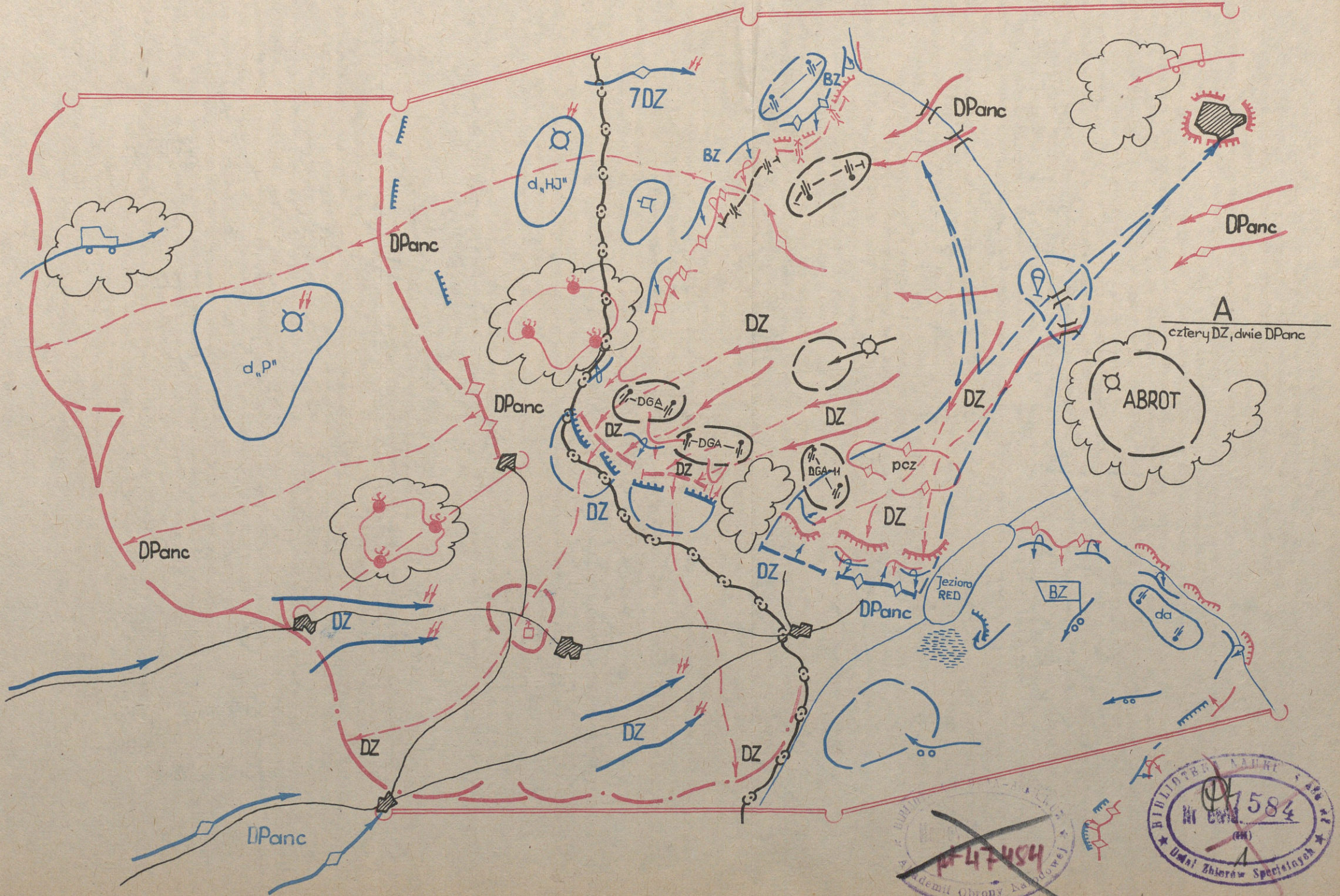
Druk T.Z. dn.30.11.83 r.

Druk ASG WP nr pf-1824/WW

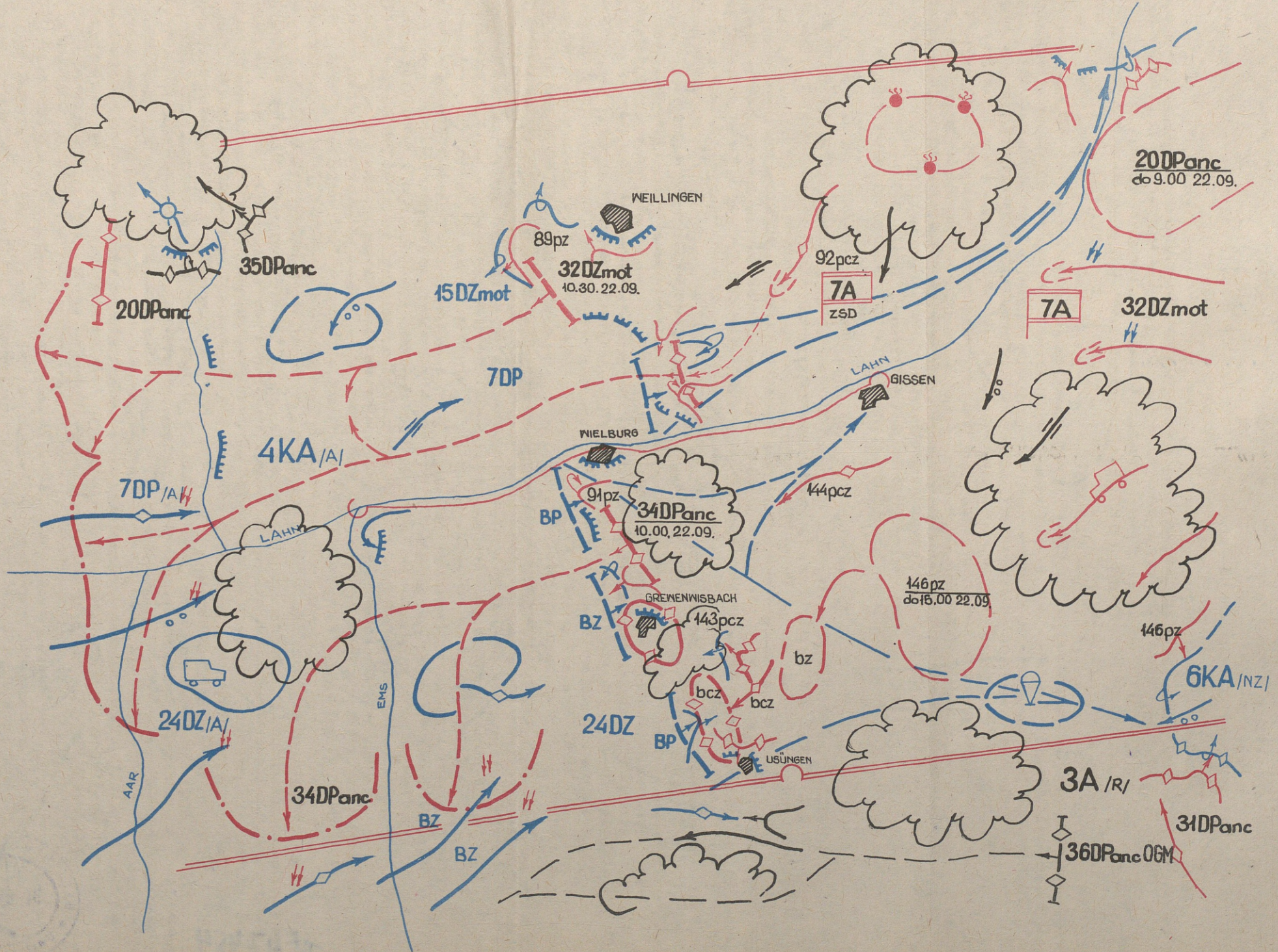
Kor. autorska

BITWA SPOTKANIOWA WOJSK ARMII W STREFIE GRANICZNEJ /wariant/

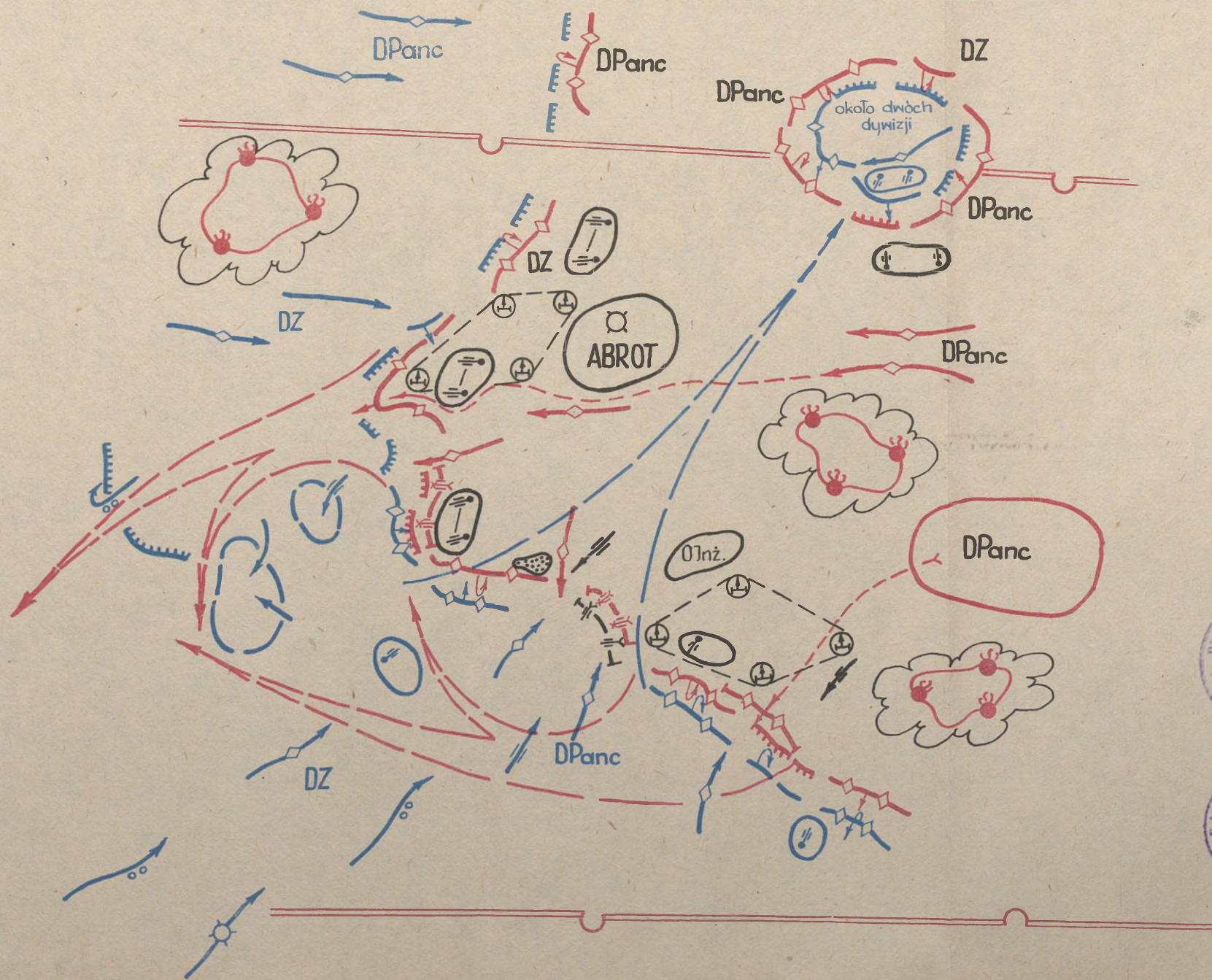
ROZNE
Eqz. nr. ...
Wklejka 1 do poz. pf 1824/WW
Załącznik nr 1

BITWA SPOTKANIOWA ARMII W WYNIKU ODPIERANIA PRZECIWUDERZENIA NIEPRZYJACIELA

BITWA SPOTKANIOWA ARMII Z NIEPRZYJACIELEM WYKONUJĄCYM UDERZENIE W CELU DEBLOKOWANIA OKRĄŻONYCH WOJSK /wariant/

NAWIĄZANIE BITWY SPOTKANIOWEJ PRZEZ WOJSKA ARMII W POŚCIGU

/wariant/

